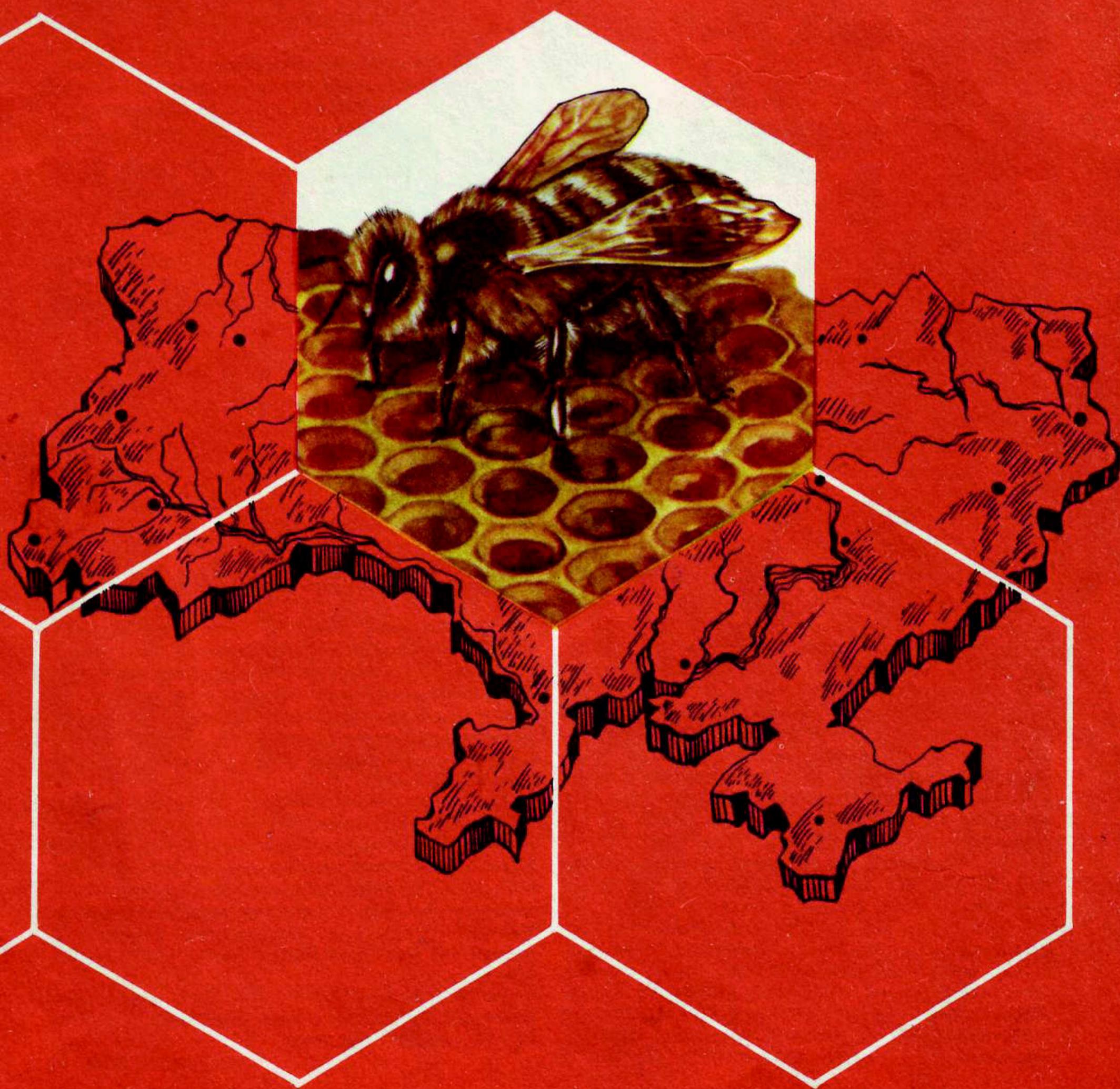

ISSN 0869—2378

УКРАЇНСЬКИЙ ПАСІЧНИК

1'91

Український Пасічник

річник
VI
5 травень
1933

THE UKRAINIAN BEEKEEPER

APICULTEUR UKRAINIEN

DER UKRAINISCHE IMKER

Репродукція обкладинки першої сторінки журналу «Український пасічник», який виходив у Львові.

ВІДРОДЖЕННЯ

Минуло 46 років, як припинив своє існування журнал «Український пасічник», що видавався у Львові з 1928 по 1944 роки з перервами у війну. Редактував часопис відомий у Галичині автор багатьох книжок з бджільництва Михайло Боровський.

«Наш УП» — любовно назвали свій журнал пасічники-українці. Його передплачували у Буковині, на Закарпатській Україні, деякотрі наші земляки — емігранти за кордоном. Через важкий матеріальний стан перші два роки часопис виходить як додаток до журналу «Сільський господар», а передплатників тоді було лише 83 чол. На другий рік їх число збільшилось до 200. Згодом УП набрав сили і вже з 1930 року почав видаватись окремо.

В грудні 1937 року журнал відзначив 10-літній ювілей. Видатний галицький пасічник о. Василь Пилипчук присвятив даті статтю «Спомин з пережитого» — про історію появи «Українського пасічника». Тут же вміщено фотографію, якою зафіксовано урочистий момент відкриття VIII з'їзду пасічників і агрономів

Я ЗНОВ СЕРЕД ВАС

Я знов серед вас, мої рідні друзі —
Спасибі, про мене згадали.
Чекалося довго, в невимовній тузі
Облудлі роки пролітали.

Пів віку минає, як змовкнув мій голос...
Білим болем каштани цвітуть
Та журяться липи, і хлібний наш колос,
Хруші над вишнями не гудуть...

І гречка з полів гречкосія щезає,
Бджола наша в тяжкій задумі —
Нерідко у вулик без взятку вертає,
Нема радості в її домі.

А радість ми бджілці повинні вернути—
Віддяку від неї візьмемо.
З'єднаймо потуги свої, щоб збегнути
Для чого на Землі живемо.

Я славив невтомну бджолу-трудівницю,
Відрекатись від неї — ганьба!
Хто ж сіятиме в землю пшеницю,
Як покине нас рідна бджола!!

Прославлю я вас, мої рідні друзі,
Невтомність у бджілки візьміть.
Калину червону згадайте у лузі,
І славу Вкраїні творіть!

Думку відродженого
«Українського пасічника» на
папір виклав Петро ЗАПОТІЧНИЙ

пам'ятника П. І. Прокоповичу в саду Українського Національного музею у Львові 24 листопада 1937 р.

З початком війни в 1939 році видання «УП» припиняється. Відновлення настало у 1942 році. З 1944 року журнал знову припинив своє існування. Зараз ще можна знайти по селах дбайливо збережені окремі номери видання і навіть річні комплекти. До них знову і знову, як до скарбу, повертаються покоління бджолярів краю.

Шукаючи доброї поради, пасічники молодшого покоління передплачували журнал «Пчеловодство», що видається в Москві. Але в ньому рідко вміщуються замітки українських пасічників, не прочитаєш про методи місцевого пасічництва. Сотні пасічників звертались у різні Київські інстанції з пропозицією видавати в республіці журнал з бджільництва українською мовою.

Початок добрій справі дала регіональна конференція бджільників, що відбулася у Львові 21—22 грудня 1990 року.

Богдан РУДКА.

ДО ЧИТАЧІВ ЖУРНАЛУ «УКРАЇНСЬКИЙ ПАСІЧНИК»

Україна відроджується, відроджується в муках, потугами свідомого її люду. Цей процес торкається всіх граней нашого життя. Воно й зрозуміло — якимось однобоким не може бути повнокровне відродження; весною земля прокидається у повній, всесильній гармонії. І хоч не відразу все зеленіє і бує, але єдиний зв'язок усього в природі відчуває навіть дитина. Появляються перші пилконоси-Мати-й-Мачуха — ніжні стрілки зеленої травички, бруньки на кущах і гомонить весна. Вже її не зупинити, хоч і налітають ще й снігові, приморозки дошкуляють ранньому цвіту... Весна гомонить... А по весні буде літо...

Приємно, що у багатогранне відродження України вносять свою частку і пасічники. З давніх давен Україна гордилася ними, а її люд мав на спожиток достатню кількість меду та й інших продуктів бджільництва. Справа значно погіршилась за останню половину століття. Скрута заїшла, як ми знаємо, не тільки у пасічництві... І все нам спільно треба повернати у нормальнє русло. І всі ми повинні хоч би час від часу згадувати бджіл, придивлятись до них, вчитися у них. Вчитися не тільки чистоти, порядку, бережливості і працьовитості. Вчитися у них любові до свого рідного гнізда. Пасічникам відомо, як віддано бджоли його захищають від різних напасників, не жаліють і свого господаря, який невміло втручається у злагоджений ритм їхнього життя.

Відродження традиційного українського пасічництва — важлива справа. Бо воно було спотворене лжевченням — насильним шляхом змінювати закони природи, що привело нашу націю до трагедії, завдало людям на шостій частині планети неповторної втрати.

Відродженному часопису «Український пасічник» треба постійно дбати про українське бджільництво.

Організація регіональної Української Спілки Пасічників і відроджений журнал «Український пасічник» відповідають вимогам часу.

Ми впевнені, що краще майбутнє нашого народу настане лише тоді, коли всі, як

бджоли, стоятимемо за себе, коли всі ми, за що б не взялися — доведемо, що вмімо працювати, вмімо шанувати історію і любити понад усе свій народ і його культуру.

Рада Української Спілки Пасічників бажає редакції журналу «Український пасічник» працювати за прикладом бджолиної сім'ї з її найскладнішою ієрархією і точним розподілом обов'язків, щоб віра в краще майбутнє нашого народу все міцнішала і щоб воно здійснювалося.

Переконані, що часопис займе чільне місце в процесі духовного, культурного і національного відродження народу нашого, стане поборником гуманістичних зasad, прислужиться до справи згуртування всіх українців, розкиданих по світах, захисником української мови, буде цікавим і корисним для пасічників інших національностей і народів.

Думається, що УП однаково буде цікавим, як для досвідчених, так і для початківців, професіоналів і аматорів, пропагандистом цієї благородної і потрібної нам усім професії, особливо серед молоді. На своїх сторінках журнал відроджуватиме історичну справедливість і воскресить безпідставно забуті імена славних синів українського народу, велетів пасічницької справи, що своїм доробком вписали яскраві сторінки у розвиток світового пасічницького прогресу. УП покликаний виховувати серед своїх читачів високу культуру, благородство, чесність і національну гідність, як кращі риси людської моралі.

Пасічництво — це наполеглива праця, а в наш час зовсім нелегка. В народі кажуть: бджіл тримати — не в холодку лежати, розмовами меду не збереш. Але праця ця захоплююча, радісна і приємна.

За працю, братове!
Хай Вам Бог допомагає!

**Рада Української Спілки
Пасічників**

Роздумуючи про день наступний

«ПРО ТАКЕ, ЩО НАМ БЛИЗЬКЕ»

**Микола Остащевський
— голова тимчасової ради
Української Спілки Пасічників**

Пасічникувати я почав вчитися у дуже близької мені людини — у другого тата, рідного батька моєї дружини. Було це на початку сімдесятих років. Не буду зараз говорити, який досвід у першого моого вчителя, але згадую:

— Миколо, перечитай ще раз оцю оповідь і, дитино, переклади мені...

Я не дивувався. Мені просто було боляче. Боляче не за те, що мій другий тато не до кінця може зловити думку, викладену на папір російською мовою. Я не дивувався цьому. В глибоких літах він не зобов'язаний був освоювати філологічні премудрості. Та й потреби в нього не було. Мені боляче, що людина у його літах не може почитати літератури, а чи журналу рідною мовою. І брав я «Пчеловодство», і перекладав татові абзаци з дописів. Не прагну до оригінальності, але кожен пасічник нашого регіону, та й України, знає, що порад для нас той журнал містить менше, ніж кіт наплакав. Перекладу декілька думок і чекаю на реакцію.

— То не для нас з тобою. А чи нема щось про таке, що нам близьке?

— У цьому номері нема, тату, — відповідаю.

— У тому нема, Миколо, у минулому не було. Щось ти мені, дитино, не так тлумачиш...

Я розумів — це не був мені докір. Це було повчання старого пасічника. Повчання розумне, як бджолине життя. Задумається, бувало, і мовить.

— Візьме колись старенький пасічник наш журнал і без тлумачів буде читати. Буде, Миколо...

Цю ідею, яку я виношував від перших своїх кроків пасічницьких, зумів не те що передати друзям-однодумцям, а приєднати свої потуги до їхніх кілька років тому. Саме тоді, коли ставали на тверді ноги наші пасічницькі товариства. Я розумів, що відразу всього не зробиш. Головне було згуртувати товариства. І все більше чув я вимог про створення свого журналу. Але навіщо створювати те, що вже було? У нас раніше існував часопис «Український пасічник». Ось і зійшлися на думці, що треба нам його відродити.

Реальне відродження часопису розпочалося з конференції пасічників України, на яку прибули делегати з 11 областей. Із Західної України були всі представники. Посланці були від Київської, Дніпропетровської, Сумської, Одеської областей. І всі тоді одноголосно вирішили: відродити свій журнал. Це питання болить кожного пасічника. Створили робочу групу. До неї увійшов і я. Всім учасникам конференції була названа адреса і мій телефон. І всі знали, хто підтримав ідею відродження журналу, щоб на адресу мою надсилати перші дописи. Минув місяць... Надійшло всього дві кореспонденції. Тому головам товариств: і обласних, і міських, і районних, чиї адреси були в мене, надіслав листи. Матеріали почали надходити швидше... Принаймні, надійшло вже не два, а трохи більше... І я зрозумів, і вся ініціативна група, яка взялась за створення Української Спілки Пасічників і її органу — журналу «Український пасічник», що без нашого особистого ентузіазму, без наших особистих потуг — нічого не вийде. На жаль, у нас ще багато хто вміє і говорити ніби переконливо, і відстоювати певну ідею, але, коли розмова переступає поріг і відкриває двері, щоб ввійти в цей задуманий простір і працювати — поріг мало хто відважується переступити... На превеликий жаль... До речі, у бджіл цього нема. Як і нема ні зрадників, ні нероб, ні спекулянтів, ні адмінкомандної братії з її портфелями і кріслами, з її брехливими ідеями. А трутні ви-

конують, не мені вам пояснити, відведену їм роль. Це ми їх образили, створивши прислів'я і приказки, подібні до такої: «Лінивий, як трутень». Але їх видумують, я певен, не пасічницькі люди, а, як мовиться, «мудрегелі всякі...»

Не збираюся оповідати, як трудилися всі ми, всі, хто причетний до відродження журналу, але мені особисто дуже приємно і радісно дати відродженному «Українсько-му пасічникові» оце інтерв'ю. Хай зростає його сила і маса прихильників, як перезимувавша бджолина сім'я...

«ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ ЗНАНЬ»

Володимир Горчин
— заступник голови тимчасової ради Української Спілки Пасічників.

* Це велика радість, що утворилася Спілка Пасічників України, а також, що вона відновлює журнал «Український пасічник». Адже тільки на території Львівщини є більше 200 тисяч бджолосімей, яких утримує майже 18 тисяч чоловік.

Я один з представників молодих пасічників. Набута освіта спричинила до роботи у Львівській бджолоконторі. Відтак через певний час вже завів невеличку пасіку.

Тому література, періодичні видання журналного типу нам дуже потрібні. Це запорука повсякчасного поповнення теоретичних знань, можливість передавати практичний досвід один одному.

Хочу побажати новому виданню хорошого початку і щоб наш журнал здобув популярність на теренах всієї республіки.

«ПРО ВІДРОДЖЕННЯ ЧАСОПИСУ ДУМАВ ДАВНО»

Степан Вербовецький
— член тимчасової ради Української Спілки Пасічників

Я з княжого міста Теребовля, що на Тернопільщині. Коли Прокопович створив рамочний вулик, мій прадід Микола Вівчар (це засвідчили давні часописи) перший на Західній Україні застосував його у своєму пасічництві. Він тримав величезну пасіку. Я навіть пам'ятаю ті вулики, які робив прадід, їх зберігав дід, а потім мій тато.

Я пам'ятаю, як тато часто згадував:

— Наш прадід був великим пасічником. І щирим дуже. Бджоли у нього велися добре. А бджілка відчуває щирість своїм розумом. Кожного року на Спаса йшли люди села Іванівка (тепер Теребовлянський район) і прадід дарував своїм сельчанам мед. Хто з яким посудом прийшов. І про ніякі гроші мови не могло бути. І так кожного року...

Я уважно слухав і, хоч малим був, але відчував, що тато мій говорив про свого діда з великою гордістю.

— Ось і ти, синку, підростеш, станеш пасікувати, — продовжував тато. — Будеш, синочку...

І він лагідно гладив мене по голівці.

— Будеш пасічником. То вже закладено в наших коренях. Та й народився ти, синку, на пасіці!

З пасікою у мене пов'язане все життя. Від дитинства і поки вже самостійно почав працювати з бджолами. Тато багато мене навчив. Але з перших кроків самостійного моого пасічникування я відчував, як мені бра-

кує фундаментальних знань з теорії. Практика, безумовно, була. Але хотілося глибше пірнати у то царство бджолине, хотілося ще більше знати, хотілося почитати, а як інші пасічники трудяться. Тому доводилося використовувати російськомовні книжки, журнал «Пчеловодство». І яка була радість, коли придбав книжку Шевчука про карпатські бджоли.

Про відродження часопису «Український пасічник» думав давно. А на пасічницькій конференції, яка відбулася в минулому році, знайшов багато однодумців. Безмежно радий, що настав час, коли свої думки кожен пасічник може висловити на сторінках довго очікуваного журналу!

«Є БАГАТО СКАЗАТИ...»

Мирон Дейнека —
член тимчасової ради
Української Спілки Пасічників

Потребу у відродженні нашого українського часопису я відчув дуже давно. Кожен з нас може згадати той момент у житті, коли стає на душі гірко і сумно. Я б сказав, навіть, соромно. Соромно не за себе, а за те, що з нами зробили, і за те, як ми дозволили це зробити...

...Я був тоді пасічником-початківцем. Вже дещо знов, але так хотілося взяти хоч якесь видання рідною мовою і почитати про пасічництво, але пасічництво на моїх рідних теренах, на моїй Україні! Такої можливості не було не тільки у мене... І одного разу завітав я у магазин «Урожай». Продавалась книжечка про бджіл. Дуже цінна — це праця Шевчука «Пасіка: бджоли, мед», віддрукована українською мовою. І в цій хвилині підійшов до мене сивенький дідусь. Глянув на мене і мовив:

— Не тільки, молодий чоловіче, ви ради цій книжечці, яка побачила світ. Ми всі тішимося, що нарешті маємо видання про пасічництво українською мовою...

Приємно-щемливі спогади теж викликають слези навіть у мужчин в літах...

— Колись, синку, у нас виходили журнали українською мовою про пасічництво.

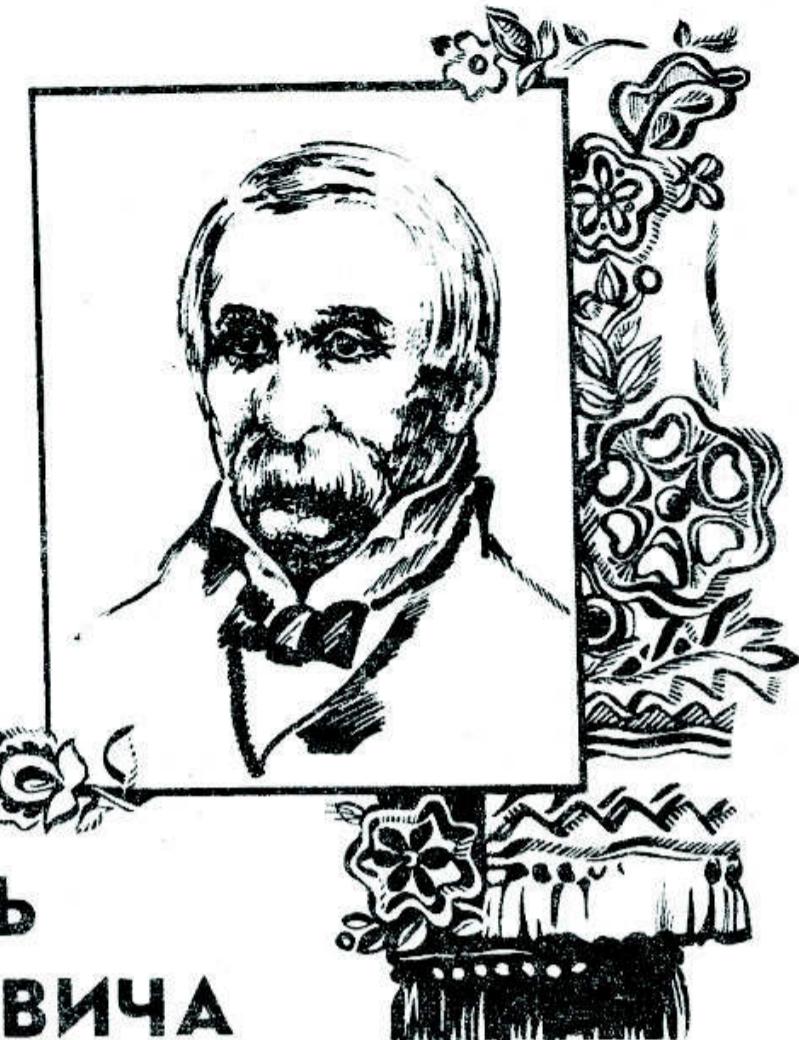
Я тоді добре був знайомий з нашим давнім часописом — «Українським пасічником». Але ж то було видання минулих літ. А ці слова, буквально, передаю їх, протягом всіх літ не давали мені спокою: «Як би я хотів ще дожити до того часу, коли ми будемо мати свій журнал український, пасічницький».

Тому сьогодні, коли триває відродження українського народу, кожен розуміє, що нам необхідний часопис про бджільництво, який би видавався українською мовою і у нас, на Україні! Чому ми так прагнули його? Бо нам є багато чого сказати. Але сказати це так, як цього хочемо ми! Щоб не тільки ми користувалися всією тією інформацією, якою володіємо, а щоби вона була доступна до всіх людей, які проживають на Україні, і українці на Далекому Сході, в Казахстані, ну всюди, куди їх закинула доля. Канада і Австралія, США і Аргентина — всі наші брати повинні знати і уболівати про українське пасічництво, яке славилося з давніх давен... Бо ж відроджений журнал повинен нести українське слово, українську думку пасічницьку. А також відродити ту славу українську. Адже Прокопович, ми знаємо, — це був батько всесвітнього пасічництва, українець він. Тому журнал повинен виконувати і просвітницьку роль. А залучення дітей до вивчення і освоєння природи і біології? Вивчають у школах біологію. Але це не жива біологія. І можна часто побачити, що залетить бджола чи то у приміщення, чи то в автобус і багато бажаючих її вбити. І майже ніхто не задумується про цінність тієї бджілки. Отже, на мою думку, саме якраз просвітницьку роботу ми повинні вести через відроджений журнал. Розповідати, що було і те, що є, і те, що буде...

Від редакції: Зрозуміло, ці інтерв'ю-монологи не останні. Журнал продовжуватиме друкувати думку тих, хто не шкодуючи сил і власної енергії, докладав чимало потуг до його відродження. Врешті-решт, читачі повинні знати людей, які розчищали джерело, що перестало видавати людям чисту воду. Знати, принаймні, їх в лиці. Хоч би для того, щоб при нагоді (звичайно, якщо ви будете незадоволені) кинути в ініціаторів грудку меду...

Гарна мета існування бджоли, багато цікавого в їх житті, легка та приємна і невелика праця коло них і чимала користь — все це повинно притягати кожного господаря до пасічництва і розвивати бажання закласти пасіку.

П. І. Прокопович

ЛЬВІВ'ЯНИ ВШАНОВУЮТЬ ПАМ'ЯТЬ П. І. ПРОКОПОВИЧА

Пам'ятним львів'янам залишився мітинг на честь П. І. Прокоповича — великого сина українського народу. Відбувся він на території музею Українського мистецтва, заснованого його Преосвященством митрополитом А. Шептицьким.

Після вступного слова голови міського товариства пасічників М. В. Маковецького отець Михайло з греко-католицької парafii (Святого Знесення) відправив панаходу за душу П. І. Прокоповича. Дійство проходило біля пам'ятника П. І. Прокоповичу, встановленого товариством «Рій» у 1937 році. Вшанувати просвітителя, вченого-пасічника прийшло дуже багато людей. Хто цього не знат, довідався, що пам'ятник йому виготовлено у вигляді втуличного вулика, того самого, який П. І. Прокопович власноручно зробив у січні 1814 року — найпершого у світі. Пам'ятник реставрували, відновили бронзовий портрет.

Уважно присутні слухали вперше за 53 роки промовців, які говорили про нелегкий шлях, пройдений П. І. Прокоповичем від початківця до видатного організатора бджільництва на Україні.

Депутат обласної Ради, завідуючий відділом культури міськради В. Іськів наголосив, що важко відшуковувати обірвані нитки нашої історії, загублені плином часу. Але це треба робити.

П. І. Прокопович народився 12 липня 1775 року в селі Митчинки на Чернігівщині у сім'ї священика, який володів невеликими землями. Родовід вівся від запорізьких козаків. Однадцятьрічного сина батько віддав у Київську духовну ака-

демію, яку він успішно закінчив, оволодівши, крім теології, знанням французької, німецької, грецької і латинської мов.

Після академії юнак намагався вступити до Московського університету. Але батько доручив сина своєму братові, який скерував хлопця на військову службу кадетом у Переяславський полк. Армійська служба була не до душі П. І. Прокоповичу. І в 1798 році він подав у відставку в чині поручника.

Такого різкого повороту у долі сина батько не схвалив. Відносини набули критично-го характеру. Довелося П. І. Прокоповичу залишити рідну хату без надії на спадщину...

У 1799 році П. І. Прокопович оселився у свого молодшого брата. Тут вперше знайомиться з бджолиною сім'єю. Справи склалися так, що він навіть був позбавлений житла. У безвихідному становищі викопав землянку на околиці с. Митчинки, яка стала йому не тільки притулком, а й майстернею для виготовлення вуликів-дуплянок. Маючи у розпорядженні лише лінійку, термометр, календар і записну книжку, бджоляр-аматор виконав і науково обґрунтував 150 праць, які об'єднав і хотів видати книжкою «Записки о пчелах». На жаль, вона не побачила світу. Зверхність імперського великороджавного шовинізму до малороса, до його розуму шкодили справі. Лише коротенькі статті і побачили світ. До наших днів дійшла їх менша половина...

У 1827 році П. І. Прокопович відкрив школу бджільництва, яку назвав народною.

Тут навчались діти з усіх держав Європи. За два роки школярі набували основ мови, арифметики, бджільництва, садівництва, городництва, столярної справи. Ставало відомим й ім'я невгамового бджоляра. За свою громадську діяльність, досліди і наукові праці П. І. Прокопович став дійсним членом Московської сільськогосподарської вільної економічної громади, а також членом-кореспондентом вченого комітету міністерства державного майна. Ці державні органи нагородили його срібною і двома золотими медалями, коштовним перстнем і мікроскопом.

У травні 1843 року відвідав пасіку в Пальчиках Т. Г. Шевченко. Два дні поет слухав розповіді і пояснення господаря крилатого царства. У повісті «Близнюки» Тарас Григорович назвав свого друга «славним пасічником».

52 роки діяла школа П. І. Прокоповича і як науково-дослідний інститут, з якого вийшло близько тисячі висококваліфікованих спеціалістів для сільського господарства. Шкільну справу ще 29 років після смерті П. І. Прокоповича продовжував його названий син Степан Великдан. Помер П. І. Прокопович 22 березня 1850 року, після двох років хвороби на ревматизм. Поховано вченого в с. Пальчиках біля пасіки, серед розкішних лип — таке було побажання великого українського пасічника.

Трагічна доля спіткала школу після раптової смерті С. Великдана в 1879 році. Його діти не були прямыми спадкоємцями закладу і школу закрили. 12-ти тисячна пасіка чахла, бібліотеку на три тисячі томів розкрадено, велика частина архіву безвісно зникла. Загинуло найбільше пасічницько-промислове господарство, вперше створене і поставлене на наукову основу П. І. Прокоповичем.

У 1926 році товариство «Рій» у Львові ухвалило рішення про видання часопису «Український пасічник». Титульна сторінка завжди виходила з портретом П. І. Прокоповича. Часопис проіснував до 1939 року, до приходу «золотого вересня», після якого українським бджільництвом «копікується» журнал «Пчеловодство».

Український народ завжди цінуватиме заслуги вченого-винахідника, просвітителя П. І. Прокоповича. Львів'яни не забувають видатних людей, чиї імена золотими літерами вписані в історію України.

С. Вербовецький,
пасічник. м. Львів.

Увага! Новинка!

ВУЛИК «ЗАПОРОЖЕЦЬ»

Вулик шафково-шухлядний, з вертикальним принципом будови гнізда, універсальний дозволяє без будь-яких конструктивних переробок застосовувати рамки всіх існуючих систем: Дадана 435×300 мм, Рута — 435×230 мм, Українську — 300×435 мм, а також 300×200 мм 1/2 «Українській» прототип Делона.

Новинка призначена для одно- і двоматкового утримання бджіл. У вулику створюються умови для швидкого нарощування сили бджолосімей. Його конструкція забезпечує найбільший вихід товарного меду кожної сім'ї, як при підвищенному, так і малому взятку, а затрати на обслуговування зводить до мінімуму за рахунок застосування всіх механічних засобів сучасного бджоловедення, догляду за розплідним-гніздовим та медовим корпусами (ярусами) без розбирання гнізда. Зручний вулик як для стаціонарних, так і для пасікочового типу. Не має собі він рівних серед існуючих систем при утриманні бджіл аматорами в квартирах, на балконах, на дачах. В залежності від модифікації вага укомплектованого вулика без бджіл — 20—32 кг.

Теплотехнічні конструктивні особливості будови «Запорожця» створюють найкращі умови для бджолиних сімей протягом всього сезону, дозволяють їх зимівлю на волі у всіх кліматичних широтах. Вулик також комплектується спеціальною верандою, що значно розширює можливості утримання бджіл при застосуванні отрутохімікатів (пестицидів та гербіцидів). Для збирання пилку та затримання виходу роїв передбачено оригінальні пристосування.

Поєднуючи найцінніше з досвіду світового вуликовбудування від славетного Прокоповича до Делона, «Запорожець» знайде прихильників серед досвідчених пасічників і початківців. Простота операцій при обслуговуванні дозволяє працювати з новою системою людям похилого віку, жінкам та інвалідам. Вулик може виготовлятися на одну, дві і три медові магазинні надставки, є надзвичайно компактним, що особливо ціниться при павільйонному утриманні.

М. Дейнека.
м. Львів

Досліди і спостереження

ВІД ЧОГО ГИНУТЬ ПАСІКИ

Історичні хроніки донесли до нас відомості про те, що за князювання Ярослава Мудрого на Україні налічувалося близько 50 мільйонів бджолосімей. Сьогодні ж їх маємо зaledве пару мільйонів.

Чимало причин такого занепаду. Це і застосування в сільському господарстві технологій, які нищать корисних комах (бездумна хімізація), відсутність належної боротьби з хворобами, зокрема, гнильцем і вароатозом.

Про згубну дію кліща сьогодні почуєш найчастіше, бо через нього наші пасіки мі-

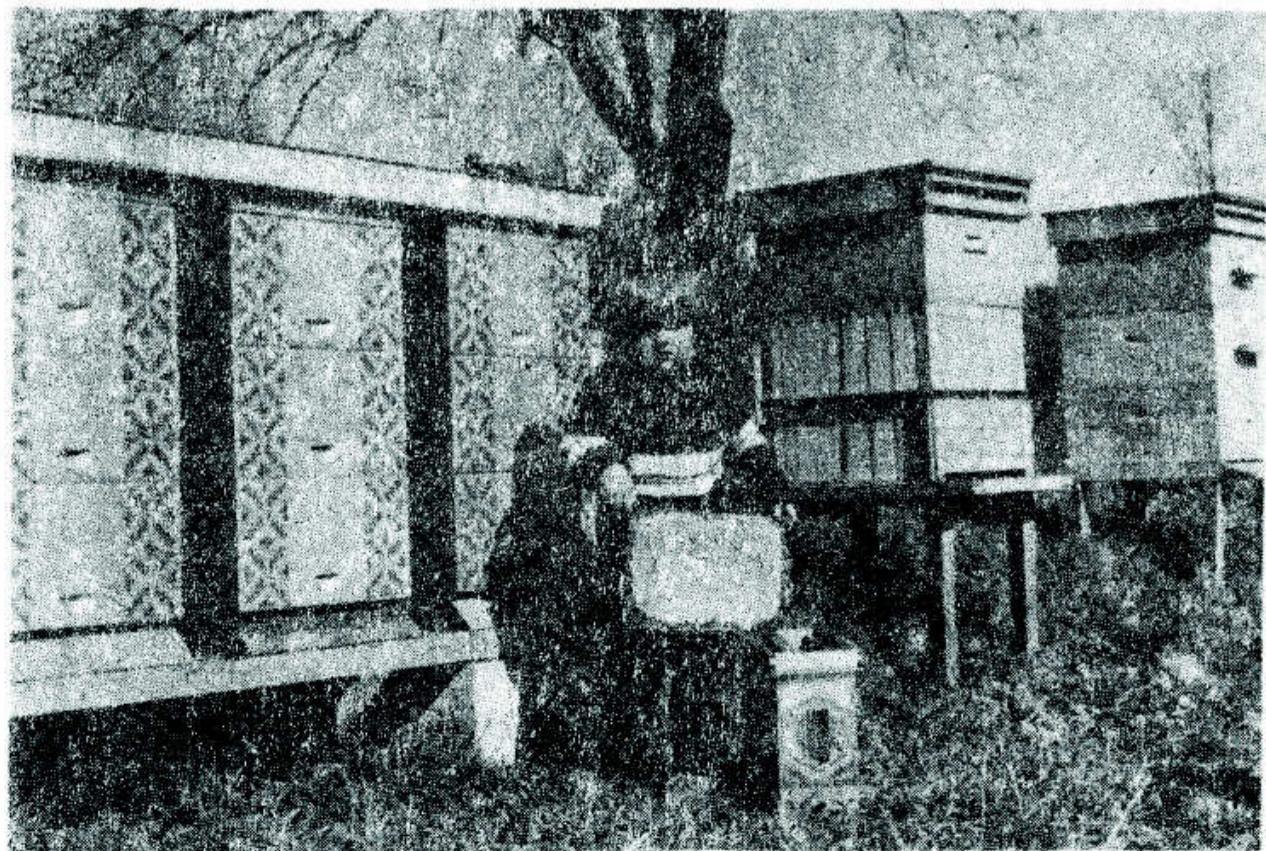
ліють кожну весну. І все ж є фактор, якому приділяємо дуже мало уваги. Це система вулика і форма рамки. Приглянутися уважніше до них підказують не тільки власний досвід, а й спеціальна література. У процесі власних пошуків я зацікавився експериментами французького вченого Роже Делона. Перший побіжний погляд на запропоновану ним конструкцію, маленька рамка викликають сумніви. Коли я взявся перевірити метод француза, ці сумніви навіть висловила наша районна газета. Тримаймось, мовляв, свого,

Загальний вигляд пасіки колгоспу «Прикарпаття». На передньому плані зліва направо:

1. Блок вуликів Делона (Франція).
2. Патронікачавс (Греція).
3. Лангстрот — Рут (США).
4. Водонапувалка.
5. Павільйон для контролюного вулика.

(Фото автора).

Рамка Делона маленька та меду повненька.
Внук автора Віталій Бациц'— пасічник майбутнього України.

от пасічник Т. Столлярчук веде господарство у «наших» вітчизняних вуликах — даданах (до речі — дадани теж французькі), бо у нас своїх систем нема, крім «Українського», і він одержав по 1 кілограму меду від сім'ї, тобто від 100 сімей 100 кг. Я зібрав по 2 кг від даданів, а з делонів — по 20 кг. Тоді ж, до речі, приїздив до мене на пасіку перший секретар райкому партії, якому я сказав:

— Дайте мені вулики Делона і я дам півтори тонни меду.

Прохання було марним. Поки ми рахуємо свої збитки, Делон качає мед і взимку, бо літом не встигає.

Але повернемось до причин загибелі пасік, які криються у самому вулику. Відомо, що в дуплі дерева мед розташований у верхній частині гнізда у найбільш теплому (над клубом) місці, не кристалізується і не закисає, і завжди доступний бджолам. Клуб з осені, зачепивши своїм верхнім краєм за мед, продовжими рухається вгору (у міру споживання корму) по стільниках і не міняє напрямку, не переходячи з рамки на рамку. Так він благополучно перезимовує і спокійно переносить перепади температури та інші примхи зими.

Така ж ситуація у вулику Делона, який найбільше відповідає біології бджіл. Цього не можна сказати про наші дадани-лежаки. Даданівська рамка низькоширова. Якщо буде серед зими відлига (плюсова температура), то бджоли облетяться, а отже почнеться фаза активного життя. Температура підвищується до 34 °С. Матка починає відкладати яєчка. Така зима була у 1987—88 роках. Тоді й сталася масова загибель бджолосімей на Україні — близько 50 % пасік.

Завдяки низькоширокій рамці бджоли поїдають корм до верхньої планки, клуб не залишить розплоду, щоб змінити напрям руху до меду поперек рамок. Сім'я гине з голоду, а в той час по дві рамки з боків повні меду. Замість того, щоб змінити тип вулика, перейти на нові системи, журнал «Пчеловодство» пропонує пасічникам перекидати вулики Дадана на боки, щоб рамка стала вузьковисокою, тобто «Українською».

От і виходить, що гора повинна прийти до Магомета.

Від редакції: Душевно радив Великий Кобзар: чужого навчатись і свого не цуратись! Майстер бджильництва із Старосамбірщини Я. Баціц першого листа у Францію послав ще в 1973 році, дістав від доброзичливого науковця поради і креслення вулика його системи.

Тоді ж на громадській пасіці у селі Рожеве з'явилися незвіклі нові маленькі оселі для крилатих трудівниць. Здивував майстер і медозбором, який набагато перевищував продуктивність сімей, що утримувалися в традиційних у наших місцях вуликах.

Гарна чутка прошуміла по цілій Україні. Про вдалий експеримент писала преса, вийшла документальна кінострічка. Вулик, виготовлений українським бджолярем, є й у Тимирязівській сільськогосподарській академії, щоправда, чому, без пояснень про авторство та історію появи цього експоната у Москві.

Керуючись бажанням поділитися радістю і озброїти колег країни прогресивним способом збільшення медозбору, Я. Баціц написав про свій успіх у союзний галузевий журнал «Пчеловодство». Але не з'явилося у часописі жодного рядочка. Ще раз переконуємося, що там видають перевагу холодному теоретизуванню, графікам і таблицям, які нездатні зробити належний вплив на живу справу, що її роблять тисячі і тисячі ентузіастів та спеціалізованих господарств.

Поширити досвід допомогли кооператори з Полтавщини. Виданий величезним тиражем і розповсюджений в країні буклет з описом нової конструкції викликав море листів, на які Я. Баціц не в стані відповісти.

Взяли креслення, щоб налагодити виробництво вулика, й стрийські бджолярі. Та радощів мало. «Побачивши виріб, я жахнувся,— пише Я. Баціц,— це шпаківня або дрова. Порушені всі стандарти. Схаменіться, стрияни!».

Хай ті, хто побачить таку, з дозволу сказати, продукцію, знають про це і хай бракоробів покарає закон ринку: халтура не пройде, відповідати доведеться збитками.

НА ЗАМІТКУ

Відомо, що для боротьби з кліщем пасічники застосовують мурашину кислоту, яка ставиться у посудині на рамки (кришки металеві від банок).

Застосувавши восени (після підкорчки) кислоту, я помітив, що бджоли залишили кормові рамки і перейшли за діафрагму і подушку. Прикріпивши до стелинок 5 «язиків» розміром 10—15 см, вони там і загинули з голоду, залишивши корм. Це у вуликах Дадана.

У вуликах Делона бджолам нікуди ховатись, хіба що на вулицю. П'ятиміліметровий простір над рамками під кормушкою якраз дозволяє покласти фільтруючий папір розміром 10×20 см., товщиною 4 мм., виливши на нього одну ложку кислоти (35 мл) і накрити вулик. Зручно і швидко.

Я. Баціц

ЩО НАМ ПІДКАЗУЮТЬ БДЖОЛИ В ДИКОМУ СТАНІ

Бджоли будують свої гнізда переважно в місцях, захищених від вітру і сонця. Радо поселяються вони в дуплах дерев, в ущелинах скель. Знаходили їх гнізда в залізних трубах, на дахах будинків, під підлогою. Будову своїх гнізд бджоли пристосовують до форми і величини житла. Наприклад, в дуплах дерев знаходили гнізда, що складалися всього з 6—8 стільників, завширшки 20—30 см і, в залежності від висоти дупла, завдовжки до 3 м і більше. В лежачих колодах, навпаки, в гніздах буває багато стільників, але коротких. Отже, вид житла не має для бджіл істотного значення, вони мають здатність пристосувати гніздо до форми приміщення, в якому поселилися.

Гнізда бджоли будують поступово і лише під час взятків. В цю пору молоді бджоли, переробляючи нектар у мед, достатньо відживляються, внаслідок чого у них з'являються воскові лусочки, з яких будуєтися стільники. У безвзятковий період будувати стільники бджоли не мають змоги, хоч можуть мати у вулику достатній запас меду, бо інстинкт підказує комахам бути ощадливими.

Житло, в якому вони поселилися, забудовують стільниками поступово, в залежності від появи у природі взятків. Це природне саморегулювання будови гнізда має для бджіл важливе значення з економічної точки зору. Під час взятків новозбудовані стільники зразу заливають медом так, що матка не встигає заповнити їх яйцями, навіть навколо розплоду творять медовий бар'єр, за який матка не має змоги перейти. Таким чином, розбудова гнізда потрібна бджолам не для збільшення сім'ї, хоч таке буває, але в першу чергу для магазинування меду.

Повністю забудоване житло стільниками бджоли покидають. Знаходили дупла дерев, забудовані стільниками, але бджіл в них зовсім не було ні живих, ні мертвих. Половина цих стільників була зайнита медом і пергою, решта порожні, без розплоду. Можна здогадатися, що всі бджоли злетіли з маткою. Отже, будова стільників — це дуже важлива життєва функція, яка примушує комах після забудови дупла шукати нового житла, в

якому можна було б задовільнити свій інстинкт будови. Таким чином заповняти вулик готовими стільниками — недоцільно, це побуджує їх до роїння.

В будові своїх гнізд бджоли дотримуються певної системи. Стільники лаштують паралельно, прикріплюючи їх вгорі і з боків безпосередньо до дерева. Форма їх дещо хвиляста, з заглибленнями і вклининнями. Кожна вуличка між стільниками становить закритий з трьох сторін простір, лише де-не-де бджоли залишають малі отвори, якими переходят з стільника на стільник. В цих вуличках-лабірінтах їм зручно підтримувати оптимальний мікроклімат, що, звичайно, сприяє успішній зимівлі і весняному розвитку. Обмін повітря проходить низом через відкриті міжстільникові вулички. Вуглексіль газ, що видихають бджоли і розплід, як тяжкий, осідає, а його місце заповнює свіже повітря.

Гнізда в дуплах дерев краще ущільнені, ніж це має місце в рамкових вуликах. Тепло, яке виділяють бджоли під час зимівлі, менше вивітрюється. Це сприяє успішній зимівлі і вирощуванню в холодну весну більшої кількості розплоду.

П. Возняк,
м. Кам'янка-Бузька,
Львівської області

ЯК ВИПРАВИТИ ТРУТІВОЧНУ СІМ'Ю

Якщо сім'я стала трутівочною, то виправити її дуже важко. Я це роблю так. Виймаю із вулика усі рамки і змітаю бджоли у вулик, а рамки порожні роздаю іншим сім'ям. Заздалегідь в кліточці Титова готую плідну матку, забезпечену кормом і поміщаю її до передньої стінки вулика на відстані 5—10 сантиметрів від стелі. Робиться це для того, щоб клуб бджіл обсідав клітку.

Таким чином організовую штучний рій. На стелю ставлю вентиляційну сітку. Ввечері, після повернення усіх бджіл до вулика, повністю закриваю льоток, щоб бджоли протягом двох діб не змогли вилітати з вулика. Потім, відкривши льоток, випускаю з клітки матку.

Ставлю у вулик потрібну кількість штучної вощини. Слід не забути про достатню кількість цукрового сиропу і утеплення сім'ї.

М. Злєпко,
с. Рублено, Бучацького району

НА ЯКИЙ ОРИЄНТУВАТИСЯ ВЗЯТОК В УМОВАХ ПРИКАРПАТТЯ

Більшість бджолярів нашого регіону пасічникують у вуликах-лежаках Дадана або на українську рамку. Хочу поділитися своїм методом пасічництва на даному типі вулика.

На Львівщині є два головних взятки. Перший — це травневий з садів, ріпаку, каштанів. І закінчується він білою акацією в перших числах червня. Потім починається безвзятковий період, який триває 2—3 тижні. На цей час наші пасічники кочують на експарцет та білу конюшину, яких останнім часом сіють дуже мало.

Другий — головний взяток, який нечітко виражений, починається наприкінці червня і триває до 25 липня. Головні медоноси — липа, гречки і різnotрав'я. Але цей взяток не завжди є, а ось перший, весняний, на Львівщині майже постійний. Та до його настання нерідко бракує сили сімей, які б могли використати цей взяток.

Але цій проблемі можна зарадити. Література та народна мудрість говорять, що бджіл до весняного взятку готують з осені. Після осінньої підгодівлі через тонку перегородку розміщую у вулику по дві сім'ї. Такі сім'ї весною розвиваються швидше, ніж сім'ї, які зимують у вулику самостійно. До перших чисел травня у подвійних сім'ях повинно бути по 8—9 рамок різновікового розплоду.

З цих сімей роблю по відводку. Відводки комплектую таким чином: з сім'ї відбираю дві рамки закритого на виході розплоду, ставлю в окремий вулик, даю туди відібрану з тієї ж сім'ї матку і ще отрушу з двох рамок молоду бджолу.

З обох сторін рамок з розплодом ставлю дві рамки суші. Відводок підгодовую після зльоту старої бджоли через 2—3 доби. Якщо такий відводок зібрано в перших числах травня, то він виросте в сім'ю на 16—20 рамках до перших чисел липня і використає взяток з гречки чи іншого літнього медоносу.

Сім'ї, які залишилися у материному вулику без маток, об'єдную і даю зрілий маточник, або даю можливість вивести свищову матку. Через 10 днів після організації відводка переглядаю сім'ю, зриваю всі маточники, залишаючи два найбільших. Від

часу організації відводків до запліднення матки проходить 15—20 днів. За цей період виходить розплід з 12—14 рамок і така об'єднана сім'я, маючи багато льотної бджоли і не маючи розплоду, зможе використати весняний взяток будь-якої сили.

З 25 липня по 5 серпня готую сім'ї до зимівлі. Цю роботу виконую так. Переглядаю бджолородину і відбираю від неї весь закритий з обсідаючими його бджолами розплід. На цей час його буває на 4—5 рамках. Сім'ю, яка залишилася без закритого розплоду і з плідною маткою, обробляю від кліща Варроа-Якобсоні одним із доступних методів.

Закритий розплід, який відібрано у сімей, по 10—12 рамок ставлю в окремі вулики. Через 8—10 днів переглядаю, зніщую всі маточники і даю такі сім'ї неплідну матку або зрілий на виході маточник. Матка запліднюється, бо в цей час є трутні. Таким заходом я позбуваюся в серпні кліща. Бджоли у зиму ідуть біологічно здоровими, відбувається повна заміна старих маток. Отже, знову відкривається можливість використати весняний та літній взяток. Оскільки з двох, що перезимували, сімей створюється ще й третя, то восени є можливість слабкі та середні сім'ї об'єднати і в зиму створити сильні сім'ї.

В. Болкот
м. Львів

ПРИЙШОВ ЛИСТ ВІД ІВАНА...

Готуючись до випуску першого номера журналу, редакція звернулася до багатьох адресатів в Україні — у первинні, районні, міські, обласні відділення Товариства. Нашим головним проханням було посприяти у популяризації майбутнього видання, бо ж про нього ще ніхто не знає.

Пошта редакції у відповідь чимала — ось і з першого числа журналу це видно. Але один лист прийшов без зворотньої адреси. Лише підпис — «Іван», а на поштовому штемпелі видно, що прибув конверт з Харківщини.

І все ж ми вирішили надрукувати цього листа. Можливо, він збудить думки, знайде відгук?

Отже подаємо лист Івана без жодного редакційного втручання чи скорочення.

«Вельмишановний редакторе!

Спасибі за добре вісті про вихід нашого українського журналу. На зборах пасічників я оголосив про це, сподіваючись, що знайдуться передплатники, але ніхто і вусом не моргнув. Сьогодні більше людей хвилює що і де взяти їсти.

Марно! От я особисто начитався літератури, і можу з впевненістю повторити те, що сказав великий філософ Сократ: «Я знаю, що я нічого не знаю». Приклади недалеко. З осені однаково я приділяв увагу всім 20-ти сім'ям бджіл. Виставив, і були всі живі, а потім, після 20 березня вже не стало 5 сімей. Мед є, а вони вилізли і всі загинули. Інші з'їли весь мед і навіть пергу і теж загинули... Треті опоносились у вулику і загинули. Ось вам література і наука. Все в природі таємниця і ніхто нічого не знає. Взагалі, на сьогодні, я вважаю, є більше про що думати, ніж про бджіл. Зрозуміло, що полювання і заняття бджолярством велике діло, та, відверто кажучи, коли 1 листок вощини коштує 6 крб., а вулик 280 крб., то складається враження, що чиясь дуже «умна» рука і голова діє наперекір здоровому глузду.

Навколо бачимо керівників хапуг і брехунів, а тому нічого кращого не буде. Знаєте, мені кожен день здається, що я настільки маленький, настільки унизений, настільки з мене випили всі соки, що нема мети взагалі жити далі. Здоров'я в мене ще добре, але ось в минулому році трапилась чудасія. Виходив рій, дочка прибігла на поле, де я полов ланку буряків, поки дійшли додому, поки приготувався, заліз знімати рій, похитнувся і з висоти 5 м 80 см гепнувся на землю боком на праву ногу. Ну, звісно, було дуже боляче — два відкритих і один закритий переломи. Сім місяців хворів, мучили мене добре, але ніде не лічили, бо я дуже маленький, розумієте, маленький чоловік. Я знаю і бачив як лікують кого і де, і знаєте, хочеться кричати...

**Хочете, щоб реклама
дійшла до пасічника?
У такому разі
найкоротший її
шлях — через «УП».**

Діти ростуть, синові вже 16 років, дочці 12. А що я, простий слюсарь, людина порядна, чесна, не хапуга, не ракло, не хвастун, не багатий, можу їм сьогодні дати? Інколи наступає відчай страшний і виходу нема. Такі люди як я — особовий склад. Працюємо на заводах у Харкові, а живем у селі. Ми нікому не потрібні ні тут, ні там. Ми люди восьмого сорту. Ось такі-то справи.

Сьогодні і вчора нема в Харкові хліба. А ми з села і там працюємо, і везем в село і молоко, і м'ясо, і хліб, і все Хто ми? Хвороба моя продовжується. Шкутильгаю дуже і нога болить і напухає. Такі ось бджоли і такий солодко-гіркий мед.

Не ображайтесь, якщо щось не так.

Допобачення! ІВАН».

Можливо, Іван ще передумає і зголоситься, а ми дістанемо від поки невідомого автора свіжу кореспонденцію? І — з підписом, адресою, одним словом, чекаємо! А до інших читачів прохання: можливо, хтось допоможе Іванові доброю порадою і що стосується загибелі його бджіл (взимку), і щодо життєвої позиції? Звичайно, через редакцію.

«ПІДТРИМУЮ!»

З радістю дізнався, що відновлено журнал «Український пасічник». Такий часопис нам тепер вкрай потрібен. Він, без сумніву, закладе надійні підвалини під пасічницькі організації, зробить їх міцними і дружними. Я радий, що продовжується нелегка, але почесна і корисна справа, яку започаткував Євген Архипенко. Шкода, що вона була забutoю протягом цілого півстоліття.

Тепер вже українські пасічники будуть мати задоволення від свого друкованого органу, його просвітницької та організаційної діяльності. Сподіваємось, що він стане вихователем нового покоління щиріх і завзятих трударів української пасічницької ниви.

Г. Свирида.
с. Устечко Тернопільської області.

ЯК МИ ПАСІЧНИКУЄМО

З трибуни Дрогобицької конференції бджолярів було сказано, що наша Львівська область на потреби пасік щорічно витрачає цілий ешелон цукру. Не знаю, наскільки ця інформація вірогідна, чи тут пересолено чи недосолено. Але не підрахували чомусь статистики користь, яку дає людям бджола-трудівниця. Для тих, хто пошкодував цукру, відповім таке: лише непрямий (тобто без основної продукції бджільництва) щорічний дохід від запилення бджолами різних культур по країні становить близько трьох мільярдів карбованців — у десять разів більше, ніж вартість продукції пасік. Огляньтесь, критики! Скільки треба ешелонів, щоб помістити урожай садів, городів, полів, лісів, підвищений завдяки опиленню. Скільки меду споживають люди, скільки ліків і препаратів виробляється з продуктів бджільництва!

Але коли аналізуєш стан справ, бачиш багато недоліків і причин наших бід у бджільництві, то бачиш, що наш доробок в разі їх усунення може бути значно більшим. Про це і мова...

Очевидним стало, що пасічникувати нинішньому бджоляру набагато складніше, ніж, скажімо, років 40—50 тому, хоч ми й тепер більш грамотні у цій справі. Наша матінка-земля і її атмосфера невпинно забруднюються. Тому бджільництво в дуже поганому стані. Першочергове завдання бджільництва — дбати про оздоровлення пасік від хвороб, захист від отруєння пестицидами та іншими хімікатами, своєчасне забезпечення необхідним інвентарем виконується нездовільно. Щорічно на пасіках України гине 10—30 процентів сімей в основному від хвороб, нестачі кормів та недостатньої кваліфікації пасічників, а в результаті — нерентабельність і неефективність пасік. На сьогоднішній день далеко не в кожному селі є колгоспні пасіки, керівники господарств не заінтересовані вести пасіку, бояться цієї справи. Вони забувають, що купуємо, може й за валюту, десь насіння конюшини, ріпака чи інше насіння, яке б могли мати своє, але при наявності власної пасіки. Гречки ми не сіємо, бо низька урожайність. А чи в кожному господарстві агроном знає, що достатня кількість бджіл при запиленні гречки збільшує врожайність у два рази? Ми боймось сіяти еспарцет, фацелію, буркун та багато інших трав, як боялися раніше і ріпака, який зараз прижився у всіх госпо-

дарствах Львівщини і дає товарний мед з пасік і корм тваринництву і ще й нерідко насіннєвий матеріал.

Кожен колгосп чи радгосп, який є складовою частиною державного господарства, керувався «зверху». Тому ініціатива місцевих керівників сприймалася по-різному, особливо, якщо нова справа не дала належної віддачі. Ініціатива вмирала, ще не звівшись на ноги. Така доля нерідко спіткає й пасіки...

На сторінках журналу «Пчеловодство» (№ 12, 1990 р.) директор виробничого об'єднання «Укрбджколопром» Держагропрому УРСР М. В. Відоменко писав, що галузь бджільництва на Україні не є збитковою і ніколи собі цього не дозволить. Я повністю згідний з ним, бо збиткова пасіка може бути там, де їй не приділяють належної уваги керівники і люди, що обслуговують пасіку. Тісний контакт, співпраця, згода тут є важливим аргументом в успішному веденні справи.

Особливої уваги заслуговують пасічники-аматори, у власності яких половина сімей, що утримуються на Україні. Вони протягом багатьох років навчились вести свою малу пасіку прибутково. Якщо пасіка себе не виправдовує, то аматор не буде її утримувати. Цього не скажеш про колгоспну пасіку, на якій до середини літа іде відновлення чисельності сімей, а тому й значно зменшується вихід продукції, бо медозбрів така пасіка не дає. Я вважаю, що в нинішній час колгоспна пасіка в 30—40 сімей по своїй опилувальній і медозбрірній роботі не варто пасіки доброго аматора, що складається з 10—15 сімей. Хто не погоджується, запитайте себе: чи у кожного з нас, наприклад, на початок цвітіння озимого ріпака у вулику є 18—20 рамок бджоли? Переконаний, що таких небагато. Медносна база у нас бідна, тому треба уміло використовувати хоч той медозбрір, який є непостійно.

Важливим фактором ведення раціонального бджільництва є забезпечення сімей доброкісним кормом на зимовий період. Адже не секрет, що хороша зимівля сімей — основа пасіки, що дає прибуток в наступному сезоні. Хто цим правилом нехтує, реальних успіхів не отримає. Відомо, що бджоли економно використовують корм протягом всього свого життя. Отже у пасічника має бути відсутнє в уяві поняття про зайвий корм в сім'ї. На деяких пасіках напівголодно живуть сім'ї навіть перед літом, що є великою помилкою. Такі сім'ї практично існують, як кажуть, на папері і, не давши ніякої продукції, часто ідуть в зиму ослабленими і гинуть. Проблема за-

безпечення бджолосімей кормом була і є першочерговою. В природних умовах Львівщини при порівняно слабкій медоносній базі обов'язкова підгодівля сімей цукровим сиропом. Хоч вони можуть частково забезпечити себе кормом, та помітного виходу меду не дадуть. Майже на всіх пасіках в серпні проводиться відкачування і годівля бджіл на зиму цукровим сиропом з розрахунку 12—18 кг цукру на сім'ю, в залежності від її сили, тобто наші бджоли в більшості зимують на цукрових запасах, що з одного боку добре, бо в зиму не піде мед з пізніх посівів ріпака, редьки олійної та падевий, на якому бджоли практично не перезимують. З іншого боку, зимівля на цукровому кормі гірше впливає на сім'ю і це помітно навесні, бо сім'ї, що зимували з медовим кормом, краще розвиваються, ростуть швидше. Пам'ятайте — цукровий корм далеко не рівноцінний натуральному меду, що доведено науковою. Отже, успішне ведення пасіки в наших умовах майже повністю залежить від кваліфікації пасічника, його практичності, винахідливості, забезпеченості цукром заздалегідь. Це моя особиста точка зору. І якщо наші бджоли фактично зимують на цукровому кормі, то годівлю великими порціями по 4—5 л слід починати, коли ще в сім'ях багато старої льотної бджоли, тобто з середини серпня, бо при переробці великої кількості цукру комахи фізично зношуються і поступово гинуть. А необхідно, щоб бджоли, які підуть в зиму, а це серпневий і вересневий розплід, не повинні брати участі в переробці сиропу, яка їх знесилює, вони йдуть в зиму спрацьовані і часто виходять з зимівлі ослабленими, а то і зовсім гинуть, якщо до того не проводилась противароатозна обробка.

Хотілося б наголосити ще й ось на чому. Наша держава явно продешевила із закупівельними цінами на мед. Ніхто з аматорів 1 кг меду за 6,5 крб, здавати не буде. Такий цінний продукт люди купують навіть не через ринок, а прямо з пасік і не по 6,5 крб. за 1 кг, звичайно. Для порівняння: держава продає лицеву сітку пасічника за 5 крб. 10 коп. Думаю, всі розуміють, що означає добути 1 кг меду і що — пошити сітку.

І останнє: майбутнє наших пасік бачу в їх приватизації, але для цього необхідний закон, який повинен не тільки існувати, а діяти для розширення галузі бджільництва. А бджоли — це дійсно забутій капітал.

Б. Юрків
с. Опори, Дрогобицького
району, Львівської обл.

ЗЕЛЕНІ СВЯТА

В пишні коси береза зелень ранню
вплітає,
П'ятдесятій день від Пасхи настав.
І врочисто до свята липа шати вдягає,
Дух Святий для природи Закон свій
надав.

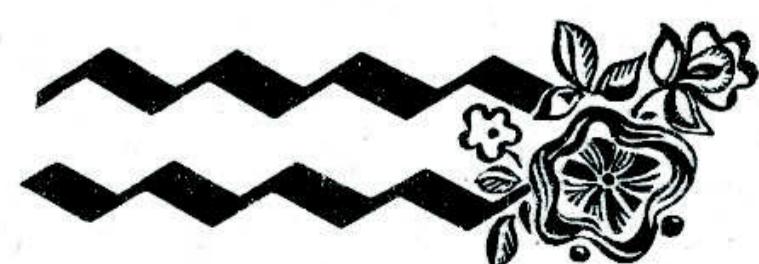
На весні оновлятися зеленню й квітами,
На долівку осель їх покладіть,
Обмаїте знадвору теж зеленими
вітами,
Святу Троїцю в радості прославіть.

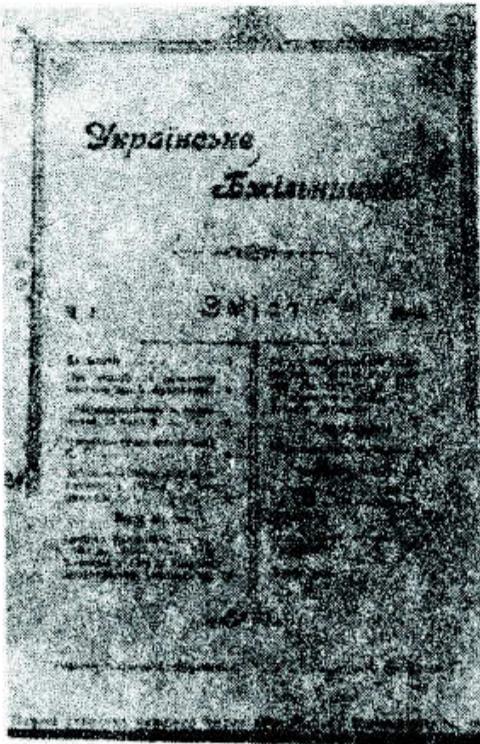
Зшестя Духа Святого — це Зелені
свята,
Зелень й квіти — ознака життя.
Життєдайною силою хай повниться
хата,
Благовістя Христове — це наше буття.

Зшестя Духа Святого — це Зелені
свята,

Вінець спасіння роду людського.
То ж здоров'я, радості всім: привітай,
сестро, брата.
Дочекатись за рік зич свята такого.

Петро Запотічний

СПОГАДИ ПРО ЗАСНУВАННЯ «УКРАЇНСЬКОГО БДЖІЛЬНИЦТВА»

Минуло вже 20 років... Пролетіло як година.

В 1902 році умістив я в часопису «Русский пчеловодный листок» статтю «Про пасічництво на Україні». Соромливий редактор переробив «трішки» рукопис і вийшло — в «Малоросії». Це була перша спроба моєго співробітництва в пасічницькому часопису.

Тоді запала мені думка, що добре було б мати свій український часопис. Поки збирався нав'язати знайомство в Галичині та приїхати туди, щоби намовити закласти ширший відділ пасічницький при господарському часопису, як настав 1905 рік, рік першої російської революції.

Гарячий та завзятий я був і в'язався у живу революційну роботу. Був тоді в останньому клясі середньої школи в Петербурзі. Зайнявся організацією та політично-економічною освітою своїх товаришів. Збори, реферати відбирали багато часу. А тут треба було й вчитися і других вчити, бо засобів на життя не мав жодних, тож заробляв лекціями.

Революційні події розросталися. Обстановини примусили мене стати на чолі Червоного Хреста Молоді, який зорганізувався, щоби нести допомогу раненим на вулицях під час боїв. Мітинг на площі Технологічного інституту приніс Червоному Хресту першу роботу. Ми внесли і спасли професора Тарле, якому розsekли голову.

Протягом всіх років панування комуністичної ідеології тоталітарний режим фізично винищував своїх політичних противників. Однак реєстр його жертв повнився і діячами, далекими від політики. Згадаймо хоч би долю академіка Вавілова. Особливих репресій зазнали національні наукові кадри, інтелекуальний потенціал, вчені-господарники.

Однією з таких постатей є Євген Архипенко — редактор та видавець першого господарського видання українською мовою.

Подаємо спогади Є. Архипенка про заснування часопису, про тогочасні події після столипінських реформ на початку століття, які дещо нагадують нашу ситуацію. Вони показують, якими важкими і неоднозначними були дороги національного відродження.

Спогади Є. Архипенка передруковані з Львівського часопису «Українське бджільництво», № 5, 1926 року. Стиль і тогочасний правопис збережено.

На революційнім полі це був мій останній виступ. Так звані «свободи» дали змогу творчій роботі. Туди і лежала моя душа. Кінець 1905-го року приніс закон про явочний порядок заложення періодичних видань.

З'явився Лубинський «Хлібороб». Прислали його й до нас, до Петербургу. Трудно описати, які почуття опанували мене, коли тримтячими руками розгортали цю газету.

В ту мить я рішив, що ми будемо тепер мати свій пасічницький часопис. І я повів підготовчу роботу. Виношував дорогу думку, укладав програми, писав статті, студіював термінологію, робив виписки. А коли все в голові уклалося, подався до С. Афанас'єва за порадою.

Цей щирий українець — дуже орігінальна людина, зустрів мене привітно. «Авже ж, авже ж! — казав він — хіба ми тірші за москвинів. Зачинайте, зачинайте!».

Як медом мене мастив. Великим авторитетом був тоді для мене.

Олек. Лотоцький піддержав також мою думку.

Однак я був у Петербурзі й збирався кінчати середню школу. А часопис, на мою думку, мусів виходити в Київі. Тоді вирішив я, що зголосу видання у Київі, а редакцію вкажу в Петербурзі. Зголосення внесла моя наречена, студентка-медичка Ганна Єфремова, бо поліція до неї не могла причепитися, а я вже був на оці.

В січні 1906 року ми внесли до Київського губернатора зголосення, а в половині лютого вже мали на руках підтвердження для редакції та друкарні.

Ще в січні число було у мене викінчене на чорно. Тепер я взявся за вигладжування. Писав, переписував. Нарешті був задоволений. Ліпше, уявляв, і написати не можна.

Переглядаючи тепер ці прості сторінки

першого числа «Українського Бджільництва», цю наївну передовицю, ці нескладні статті, згадуєш славні часи тої чистої відданості національній справі, любому пасічництву і бачиш, який поступ зробили ми, в порівнянні з тим, що маємо тепер.

Вибрав я найліпшу друкарню у Київі — друкарню Кульженка. Прислали з друкарні обрахунок. Треба 30 карбованців на перше число. А їх нема, ніхто не дасть. Треба брати ще дві лекції, бо 30 карбованців на місяць треба заробити.

Лекції знайшов швидко. Грошей заробив і 12 березня 1906 року вийшло перше число «Українського Бджільництва».

З друкарні надіслали мені перший примірник, друкований золотими літерами. Цю дорогоцінність ховав я, беріг, як зініцю ока. Але мабуть і він загинув, як і моя пасічницька бібліотека в 1000 томів, коли я мусів залишити в 1919 р. свій маєток на Київщині, свою господарку та увесь свій культурний доробок. Бо в бурі наступу большевизму я був тільки «поміщик» і місця для мене на Україні вже не було.

І так 12 березня 1906 року вийшло перше число «Українського Бджільництва». В газетах і пасічницьких часописах я оголосив передплату. Адреса Адміністрації була в Київі, а Редакція в Петербурзі.

Незабаром відгукнулися пасічники й стали надсилати карбованці. Не пам'ятаю, хто був першим передплатником. Десь то є в записках моїх на Україні. Але добре пам'ятаю першого листа, якого я отримав. Це був лист від Д. Отченаша з Волині, з ст. Печанівки. Д. Отченаш служив на залізниці. Лист починається: «Батьку наш пасічницький», а далі йшли побажання. Цей сердечний лист відбився в моїй душі та більше може, ніж що друге, скріпив мене в ідеї служення рідному народові. Але незабаром прийшов і другий лист дослівно такого змісту: «Дурак ти непісаний. Не знаєш разве, что бил Ігор і Владімір — красное солнишко, а ти пръош с «Українским Жульничеством»? Чтоб ти здох». Замість повного підпису стояв хрестик, а під ним С. Р. Н. Штемпель на листі був «Ольгопіль» на Поділлі. Підпис я читав — «Союз Рускаго Народа», а може це були і ініціали автора.

З другим числом пішло легше. З'явилися вже співробітники, наспіli дописи. Всі ставилися дуже сердечно, підбадьорювали.

Одним з перших надіслав допис Борис Козубський тоді студент, а тепер український посол до Сойму у Варшаву.

Але передплата зростала слабо. Увесь час доводилося заробляти гроші, щоб утримати часопис.

До кінця року зібралося заледве 125 передплатників. Але я не журився, Російські часописи на своїх початках мали теж по сотці передплатників.

Надія не завела мене. Кількість передплатників збільшувалася, нав'язувалися зв'язки, стали вироблятися співробітники. Часопис пішов і в Галичину та на Буковину.

Згадуючи в двадцяту річницю перші кроки «Українського Бджільництва» й оглядаючи чималий гурток українських пасічників-письменників та дописувачів, які, сміливо можна сказати, ідеологічно виховалися на «Українськім Бджільництві», тішуся безмірно одним: що маленька крапля меду «Українського Бджільництва» є в загальній роботі по піднесення ріднього пасічництва.

* * *

Після того Є. Архипенку місця на Україні не стало, він опинився в окупованому поляками Львові, де з 1922 року почав видавати часопис «Українське пасічництво», який проіснував до 1928 року.

Між іншим, в цей час у Львові виходив часопис польською мовою «Бартнік Постемпові».

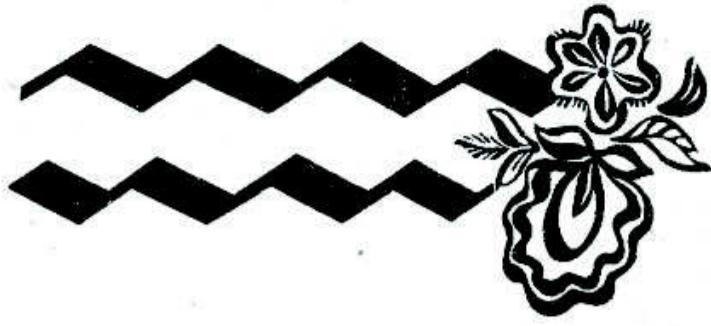
З початком 1928 року часопис Є. Архипенка змінив назив на «Український пасічник», який виходив до квітня 1944 року з перервою у 1939—1941 рр.

Є. Архипенко тоді писав: «Не нам самим підбивати підсумки нашої роботи. Ми лише маємо втіху, що внаслідок нашої праці виховалося покоління щиріх і завзятих працьовників на українській пасічницькій ниві і що український пасічницький прapor вже не схилиться».

На Великій Україні з 1925 року виходив журнал «Пасіка», який в 1930 році перейменували на «Пасічник колгоспник». Але в часи гоніння на українську культуру журнал врешті закрили. Залишився тільки московський журнал «Пчеловодство», який існує донині.

Українські пасічники постійно домагались свого журналу, але безуспішно. І ось настав час, коли ми маємо можливість надсилати свої дописи до відродженого «Українського пасічника». Слава і хвала Богу за це!

С. Михайлишин,
член районного
товариства пасічників

КОНФЕРЕНЦІЯ ПАСІЧНИКІВ У БРОДАХ

Сім років на Бродівщині існує районне товариство пасічників-аматорів. Нині воно об'єднує 22 первинні організації. Число членів товариства із 170 зросло до 1028, а бджолосімей — у десять раз. На III конференції бджолярів району відзначено й інші зрушенні в діяльності товариства, про які говорилось у доповіді його голови Я. Артєха, виступах учасників конференції. Бджолярі встановили корисні контакти з райветлабораторією, державною ветслужбою. Вивчено епізоотичний стан пасічництва, завершено паспортизацію пасік. Тепер аматори більш кваліфіковано здійснюють лікувально-профілактичні заходи, активно обмінюються досвідом розведення і утримання бджіл. Цьому сприяє створений районний клуб пасічників. Він надає допомогу бджолярам в організації кочівлі, налагодив виготовлення інвентаря. Навіть за кризової ситуації бджолородини забезпечено достатньою кількістю цукру, штучною вощиною, через збудований за ініціативою товариства спеціалізований магазин реалізовано додатково 414 кг штучної вощини для початківців, а всього без обміну на віск реалізовано — 6,5 тисяч листів вощини. Для стимуляції весняного розвитку бджіл до цвітіння медоносів торік пасічники одержали 500 кг білкової і білково-лікувальної пасті.

Все це відгукнулося збільшенням заготівель продукції. Навіть за несприятливого року продано заготконторі 2700 кг меду. В цьому відзначились пасічники Батьківської, Вербівчицької, Пеняківської, Голубицької і Бродівської організацій. За звітний період дітям передано безкоштовно 43 кг меду. На жаль, не брали участі у доброчинній акції у 1988 р. Батьківська, Голубицька, Заболотцівська, Паликорівська, Пеняківська, Підгорецька, а в 1989 році — Гайська, Голубицька, Комарівська, Підго-

рецька, Поповецька, Черницька та Язлівецька пасічницькі організації. Наполовину менше дали дітям меду бродівчани, а від окремих пониковицьких доброчинців мед надійшов неякісний, в непривабливій тарі.

Щорічно товариство заготовляє і продає через «Львівбджолопром» для колег півдня України — 700—800 4-х рамочних пакетів. Це корисно і економічно вигідно. Бо реалізація пакетів сприяє розширенню пасічництва на Україні. «Львівбджолопром» належно стимулює виробників пакетів. Крім грошей, вони одержують вощину і цукор.

Дбають члени товариства про зміцнення кормової бази. Так, за кошти товариства посаджено 300 саджанців липи у райцентрі. Пасічники збирають на узбіччях доріг, пустирях насіння фацелії, буркуну, борщовика Сосновського та інших медоносів, а вчителька-пенсіонер В. С. Куляба постарається роздобути насіння перспективного для нашого регіону медоносу головану і нині допомагає іншим у розведенні цієї медоносної культури.

Учасники конференції наголосили, що приватне пасічництво потребує державного захисту. А розроблений обласним товариством і поданий в Президію Верховної Ради проект Закону про охорону бджіл на території України ще не прийнято. Тим часом за його відсутності страждають пасіки, гинуть бджоли від невмілого застосування отрутохімікатів, їх варварськи нищать механізатори через відсутність страхуючих пристрій на збиральних агрегатах. Такі випадки, зокрема, мали місце на полях колгоспів «Дружба», «Україна», «Прогрес», хмелерадгоспі «Броди» та в інших господарствах. Не всі пасічники узгоджують маршрути кочівлі бджіл з ветслужбою, керівниками господарств. Okremi kollegi konfliktuyut i z vetspezialistami, falfysifikuju vidi branii probi dla analiziv, ne vikonuyut rekomeniacijy zhodo provedenija likuvallyno-profilaktichnih zaходiv, ne povidomlyayut pro vypadki zaхворuvannya ta zagibeli bджіl, ignoriyu vymogi veterinarного законодавства pro karantinuvannya pasik, i tim samim ne tільки zaznaють vтрат, a i spriayut rozposyodzhennju xvorob.

Учасники конференції були одностайні в тому, що більшої уваги спеціалістів і керівників АПК «Броди» потребує приватне пасічництво, бо ж у колгоспах і радгоспах лише 1600 бджолородин, а у приватному секторі в 6 раз більше.

Аналізувався на конференції епізоотичний стан приватних і громадських пасік, обговорювалися причини загибелі бджіл взимку минулого року, кочівля без врахування агротехнічної ситуації. У цих питаннях були активними головний агроном АПК «Броди» Г. Петришин, районний зоотехнік-бджоляр П. Бутинський, зав. ветаптекою В. Рапута, голова клубу «Бджоляр» М. Квасниця, головний зоотехнік ВО «Львівбджолпром» Л. Кулініч.

Багато корисних порад щодо поліпшення фінансового стану, будівництва службового приміщення, організації підприємства для виробництва пасічницького інвентаря подали бджолярі І. Матлай, М. Доскач, керівник молодіжного центру І. Доскач, інші делегати.

Обрано раду і президію товариства. Очолювати товариство втретє довірено палкому ентузіасту, ветерану війни та праці Я. Артеху. Затверджено кошторис, штаний розпис. Вирішено передати у фонд допомоги часопису «Український пасічник» 1000 карбованців і на таку суму придбати і безкоштовно передати дошкільним закладам і дитячому відділенню райлікарні меду.

Д. Шеремета.
Ветлікар.
м. Броди.

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ ДЛЯ ЧИТАЧА «УП»

1. Часопис «Український пасічник» є вільною трибуною для всіх українських пасічників. Кожний читач «УП» може і має право подавати до нього свої думки, погляди, зауваги, критику, якщо це не розходитьться з добром українського пасічництва.

2. Читай уважно кожну статтю в «Українському пасічнику», але на кожну з них май свій розум, умій розрізнати полову від зерна.

3. Пам'ятай, що кожна місцевість, навіть найближча, часто до себе не подібна, тому що не можна примінювати в своїй пасіці безоглядно все те, що примінюють і пишуть про це другі з користю.

4. Коли читаєш про який захвалюваний ким будь вулик чи якесь удосконалення чи уліпшення, то постався критично, обсуди кожну його сторону та не роби з ним навмання й собі те саме.

5. Знай, що українські пасічники вже досить обсудили, скрипкували і ухвалили за найліпші вулики. 1. Український лежак, 2. Дадан-Блят, 3. Лянгстрот-Рут (американ.). А ми тут підтвердили лише цих двох систем, а третю залишаємо ще в резерві, як менше поширену і в нас відому.

6. Коли ти спостеріг щось добре в пасіці чи перевів який корисний досвід — не тримай його при собі, а подай загалові.

7. Коли дописуєш до свого часопису, то пиши все правду, щоб не баламутити інших читачів, та не наражати їх на непотрібні страти і розчарування, а крім того прогляне тебе і редакцію.

8. Коли подаєш яку статтю до «Українського пасічника», то подавай при своєму прізвищі чи псевдонімі, назву своєї місцевості, щоб інші читачі орієнтувалися де ти пасічникуєш.

9. Коли читаєш про який небудь метод пасічникування то подумай чи він можливий до переведення у тебе, в твоїй системі вулика, бо не в кожній місцевості і не при кожній системі вулика можна примінити всякий метод пасічникування.

10. Якщо знайдеш в «УП» статтю, яка на твою думку подає якісь недоречності, а ти певний, що так не може бути, то подай до «УП» свої критичні зауваги з доказами, що це не так, а так.

М. Подоляк.
(«Український пасічник», травень 1938 р.
стиль і правопис збережено).

**Вміщену в «УП»
рекламу, без сумніву,
читали всі пасічники.**

**«УП» надає всі рекламні
послуги. Оплата за
згодою.**

СТАТУТ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ПАСІЧНИКІВ

1. Загальні положення.

1. 1. Українська Спілка пасічників (далі — УСП) є громадським об'єднанням, господарюванкою організацією, яка згуртує пасічників і фахівців, організацій установи, що займаються бджільництвом, випуском і реалізацією бджолоінвентаря і супутніх товарів, збиранням, переробкою і реалізацією бджолопродуктів, а також науковими дослідженнями та розробками у галузі бджільництва.

УСП керується принципами:
самоврядування та благочинності,
демократизації та гласності,
незалежності та взаємодопомоги.

1. 2. Основними завданнями УСП є:

- постійний розвиток бджільництва, презентація і захист інтересів та охорони гідності і доброго імені пасічника (бджоляра);
- об'єднання пасічників для організованого і ефективного ведення бджільництва та спрямованого запилення бджолами ентомофільних сільськогосподарських культур, одного з основних способів підвищення їх урожайності;
- організація раціонального використання природних, матеріальних і трудових ресурсів при виробництві продукції бджільництва;
- поліпшення породності бджіл, розширення посівів і насаджень медоносів;
- підвищення якості виробництва продукції;
- впровадження в пасічництво досягнень науки та передового досвіду, як на теренах України, так і за її межами;
- розвиток матеріально-технічної бази бджільництва;
- виявлення шкідників і діагностика хвороб бджіл і боротьба з ними;
- сприяння розробці і впровадженню правових норм охорони бджільництва і природи;
- зміцнення зв'язків люди — бджоли — природа;
- допомога молодим пасічникам, пасічницам-жінкам, садівникам і городникам.

II. Програма діяльності

2. 1. Основою діяльності УСП є про-

лаганда впровадження сучасних наукових, технічних, технологічних і виробничих методологій у бджільництві з метою перспективного, організованого і ефективного ведення бджільництва на Україні, зокрема, в західних її областях.

2. 2. УСП у своїй діяльності керується Конституцією УРСР, іншими законодавчими актами УРСР, міжнародними правовими документами, ратифікованими Верховною Радою України, а також цим Статутом.

2. 3. УСП ставить перед собою завдання:

- надавати допомогу індивідуальним і колективним членам УСП в одержанні в установленому порядку земельних ділянок для розташування пасік, у будівництві і створенні підприємств та об'єднань виробничого і культурно- побутового призначення, забезпечені транспортом для перевезення пасік на кочівлю і з кочівлі, племінними бджолиними матками і бджолопакетами, пасічницьким інвентарем та іншими матеріалами, необхідними для ведення бджільництва, у зоотехнічному і ветеринарному обслуговуванні пасік, а також у збуті виробленої продукції бджільництва;
- відкривати у встановленому порядку склади-магазини по продажу членам УСП продуктів бджільництва, племінних бджолиних маток і бджолопакетів, пасічницького інвентаря та інших виробів і матеріалів, необхідних для ведення бджільництва;
- організовувати закупівлю у членів УСП, на договірних умовах, продукції бджільництва, бджолосімей та бджолопакетів для реалізації заготівельним організаціям, громадянам, господарствам, організаціям;
- сприяти розведенню бджіл у підсобних сільських господарствах, державних і кооперативних підприємствах, установах і організаціях, школах та інших учебних закладах;
- видавати в установленому порядку журнал, бюллетені, збірки, довідники, проспекти, буклети, брошури, плакати, листівки з питань бджільництва;
- систематично висвітлювати в періодичних виданнях, по радіо і телебаченню діяльність УСП;
- координувати роботу над підготовкою і перепідготовкою фахівців у галузі бджільництва, замовляти виготовлення спеціальних кінофільмів;
- представляти і відстоювати інтереси членів УСП перед представниками влади та в інших організаціях;
- організовувати для членів УСП у справах бджільництва аукціони, лотереї та інші заходи;
- проводити виробничу та іншу діяльність,

що не суперечить законодавству України і Статутові;

— виступати посередником у виробничій діяльності, реалізації продукції.

2. 4. Може виступати фундатором:

- науково-інформаційних і рекламних центрів, центрів відновлення здоров'я;
- внутрішніх і міжнародних фондів, у тому числі соціального страхування, екологічного захисту тощо;
- кооперативних комерційних організацій, малих підприємств, а також спільних підприємств із закордонними партнерами.

III. Члени УСП, їх права і обов'язки

3.1. Членами УСП можуть бути:

- промадяни, товариства, спілки, державні і малі підприємства, установи, кооперативи й інші організації, які мають статус юридичної особи, яких об'єднує бджільництво (пасіки, виготовлення бджолоінвентаря, збір і реалізація бджолопродуктів тощо) і які визнають Статут.

3. 2. Прийняття в члени здійснює Президія УСП на підставі заяви, яку подає юридична особа, що хоче вступити в УСП. Вступ у члени УСП може бути на договірних умовах. Прийом громадян проводиться в первинних осередках УСП. Відмова у прийомі до УСП може бути оскаржена до найвищого органу управління УСП.

3. 3. Члени УСП мають право:

- брати участь, з правом ухвального голосу, в зборах, подавати в будь-який орган УСП пропозиції з питань його роботи;
- обирати і бути обраним до керівних та контрольних органів УСП;
- використовувати медоносні угіддя при дотриманні вимог відповідних законодавчих актів;
- користуватися переважаючим правом у придбанні різних речей, необхідних для бджільництва, а також у реалізації продукції через систему УСП;
- використовувати у своїй діяльності, на договірній основі, матеріально-технічні засоби, які УСП має у своєму розпорядженні;
- носити знаки з емблемою УСП;
- брати участь у виставках, конкурсах та інших масових заходах, які проводяться УСП.

3. 4. Члени УСП зобов'язані:

- дотримуватися вимог Статуту, виконувати рішення зборів та інших керівних органів;
- перебувати на обліку в УСП і брати участь в роботі, виконувати договірні зобов'язання;
- дбайливо ставитися до майна УСП;
- своєчасно сплачувати членські внески.

3.5. Члени УСП виключаються з її рядів за порушення вимог Статуту та за вчинки, що дискредитують звання члена УСП. Виключення проводиться органом, який проводить прийом у члени, більшістю голосів присутніх членів.

IV. Структура та органи управління УСП

4.1. Структура УСП:

- Президія
- Рада
- осередки УСП
- ревізійна комісія
- тематично-проблемні комісії
- видавничі органи.

4.2. Органи управління УСП:

4.2.1. Вищим керівним органом самоврядування УСП є з'їзд, який скликається не рідше одного разу на протязі 2-х років.

Конференції скликаються не рідше одного разу на рік.

Рішення з'їзду, конференції дійсні при участі 2/3 делегатів.

4.2.2. Позачергові з'їзди, конференції можуть скликатися за ініціативою Ради або її Президії, або за вимогою 1/5 юридичних членів УСП.

4.2.3. З'їзд УСП:

- затверджує Статут УСП і вносить зміни і доповнення;
- відкритим чи таємним голосуванням обирає членів Ради і Ревізійної комісії УСП і делегатів на різні форуми по бджільництву;
- заслуховує і затверджує звіти Ради і Ревізійної комісії УСП;
- розглядає інші питання, пов'язані з діяльністю УСП.

4.2.4. Рада відкритим чи таємним голосуванням обирає голову УСП.

Голова УСП одночасно є головою Президії.

4.2.5. В період між з'їздами і конференціями роботою УСП керує Рада.

4.2.6. Рада УСП:

- делегується юридичними особами і осередками;
- організовує і контролює виконання рішень з'їздів і конференцій, вимог Статуту і планів роботи;
- обирає із свого складу Президію Ради УСП і голів тематично-проблемних комісій;
- розглядає і затверджує плани, кошторис, звіти членів Ради і її окремих структурних органів;
- готує і скликає з'їзди і конференції УСП;
- засідання Ради проводяться не рідше одного разу на квартал;

— виконавчим органом Ради є її Президія.
У період між засіданнями Ради Президія є керівним органом УСП.

4.2.7. Президія Ради УСП:

- розробляє перспективний і поточні плани, складає кошторис, фінансові звіти і звіти УСП;
- проводить роботу відповідно до плану, затвердженого Радою, з'їздом чи конференцією;
- розпоряджається коштами та майном УСП в межах, встановлених законодавством і даним Статутом;
- представляє інтереси УСП у стосунках з іншими юридичними особами;
- укладає угоди, відкриває розрахункові та інші рахунки у відділенах різних банків;
- проводить у встановленому порядку наради, виставки, екскурсії та інші заходи, пов'язані з діяльністю УСП;
- вирішує інші питання, що стосуються діяльності УСП.

До прийняття рішень, дійсних з юридичної точки зору, необхідна участь не менше половини членів Ради чи Президії. У випадку рівної кількості голосів вирішальне значення має голос голови засідання.

4.3. Ревізійна комісія УСП:

- обирається з'їздом УСП з числа її членів, які не входять до складу Ради Спілки;
- обирає із числа свого складу голову, заступника голови і секретаря Ревізійної комісії;
- контролює фінансово-господарську діяльність Ради, стан та облік матеріальних цінностей, що перебувають на балансі УСП;
- звітує про результати своєї діяльності на з'їзді чи конференції;

4.4. Тематично-проблемні комісії.

Розробляють плани у своїй галузі і спрямовують відповідні первинні організації на їх виконання. Плани затверджуються Радою.

Голови комісій і їх члени обираються на засіданні Ради УСП. Голови комісій є членами Президії Ради УСП.

4.5. Осередки УСП.

4.5.1. Основою УСП є:

- первинні осередки;
- територіальні товариства, спілки, кооперативи, підприємства й інші організації, які в своїй діяльності пов'язані з бджільництвом.

4.5.2. При юридичних особах можуть організовуватись юнацькі та інші секції.

4.5.3. Керівним органом первинного осередку є загальні збори або конференції. Спосіб і форму керівництва первинним осередкам визначають загальні збори.

4.5.4. Первінний осередок може мати свою власну назву і емблему, статут, рахунок в банку. Статут первинного осередку не повинен суперечити Статутові УСП.

4.5.5. Первінні осередки можуть об'єднуватися в місцеві об'єднання (районні, міські, обласні).

4.5.6. Первінні осередки та місцеві об'єднання реєструються в центральних органах УСП.

4.5.7. На випадок невідповідності діяльності первинного осередку чи місцевого об'єднання Статутові УСП Президія має право припинити членство осередку в УСП.

V. Кошти і майно УСП

5.1. УСП зберігає кошти на банківських рахунках.

5.2. Кошти УСП складаються з:

- а) вступних і членських внесків його членів;
- б) відрахувань організацій-фундаторів;
- в) добровільних пожертв, дарувань, заповітів та інших внесків приватних осіб, установ, підприємств й організацій в УРСР та за її межами;
- г) прибутків від видавничої, лекційної та іншої статутної діяльності УСП;
- д) відрахувань від прибутків діяльності підприємств, кооперативів, майстерень, підпорядкованих УСП;
- е) державних цільових субсидій.

5.3. Членські внески та прибутки від діяльності первинних осередків та місцевих об'єднань, які мають свої рахунки, надходять на їхні рахунки.

5.4. Первінні осередки або місцеві об'єднання, де вони є, роблять відрахування на рахунок УСП від вступних внесків по 200 карбованців та членських — у розмірі 10 % або згідно угоди про стосунки між УСП і осередком, між УСП і юридичною особою.

5.5. Порядок і розміри відрахувань від прибутків діяльності підприємств, кооперативів, майстерень, підпорядкованих Раді УСП, визначає Президія УСП відповідною Угодою.

5.6. Кошти УСП витрачаються на здійснення організаторської, господарської та іншої статутної діяльності УСП.

5.7. УСП має своїх штатних працівників для виконання поточної організаторської та технічної роботи, котрим розмір зарплати визначає Рада УСП.

5.8. УСП може мати у власності будинки, споруди, житловий фонд, устаткування, інвентар, майно культурно-освітнього і оздоровчого призначення, кошти, акції, інші цінні папери, транспортні і виробничі засоби та інше майно, необхідне для матеріального забезпечення діяльності.

5.9. УСП володіє, користується та розпоряджається всім належним її майном, крім майна, яким користується згідно договору оренд, на свій розсуд, має самостійний баланс, веде облік та звітність у встановленому порядку, може бути позивачем і відповідачем у суді.

VII. Правовий статус УСП

6.1. УСП є самостійним суб'єктом з правами юридичної особи. Має право від свого імені укладати угоди, набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, пов'язані з її діяльністю, відкриває рахунки в установах банку, має печатку, бланки і штампи, емблему, інші реквізити.

6.2. Атрибутика затверджується Радою УСП і виготовляється виключно за згодою Президії.

6.3. УСП, її первинні та місцеві осередки не несуть відповідальності в зобов'язаннях один за одного як юридичні особи.

6.4. У своїй діяльності УСП використовує у взаєминах з підприємствами, організаціями, установами та громадянами безготівкову форму розрахунків (векселі, акції), а також розрахунки за готівку.

6.5. УСП може бути ліквідована з'їздом, який вирішує питання про її майно у відповідності з чинним законодавством.

6.6. Місце перебування Президії УСП—

м. Львів,
вулиця 700-річчя Львова, 63.

ПРИВІТАННЯ

З днем народження вітаєм, щастя, радості бажаєм,
Хліба, сала на столі.
Щоб і ноги не боліли, спину й руки не крутило,
У оселі був достаток: два десятка індичаток,
десять курочок і півник, вулик з медом і кожух,
і корова, і телятко,
і маленьке поросятко.

Микола Субота.
с. Володарівка, Богодухівський район, Харківської області.

НАШОГО ПОЛКУ ПРИБУЛО

Радехівське товариство бджолярів-аматорів започаткувало випуск Інформаційного бюллетня «Пасічник-любитель». «Наше завдання згуртувати любителів бджільництва, інформувати про життя свого товариства, про новини в галузі бджільництва»,— пише він.

Тепер кожен член товариства має можливість на сторінках бюллетеня поділитися досвідом і спостереженнями за життям бджолосімей, думками і власним баченням перспектив розвитку справи в районі. Бюллетень обіцяє стояти на сторожі законних прав та інтересів аматорів, усього товариства, закликає діяти спільними силами в напрямку розвитку бджільництва, висвітлюватиме діяльність ради і президії товариства.

Вже у першому номері свої наміри бюллетень підтверджив ділами. Тут є законна вимога до обласного товариства подбати, щоб бджолярі діставали науково-обґрунтовані норми цукру для осінньої і весняної підгодівлі комах. І докоряє, що на минулій рік майже половина бджолородин аматорів з його вини взагалі залишилася без цукру. Пише бюллетень, як в районі буде організовано виведення маток, дає поради недосвідченим про невідкладні справи на пасіці, інформує як члени товариства сплачують членські внески тощо. Заведено і пожиточну рубрику «Куплю, продам, обміняю».

Добру справу роблять в Радехові! Запрошуємо її ініціаторів, авторів бюллетеня, зокрема його редактора В. Надворного, до співробітництва в «Українському пасічнику».

ЗГАДАЙМО ДОБРИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЗВИЧАЙ

В журналі «Український пасічник» (1938 р.) Михайло Боровський повідомляв, що в багатьох селах священники, вінчаючи молоду пару, наказували подружжю посадити липу, яка має принести щастя. Поспішили познайомити з цією чудовою українською традицією болгарський і французький пасічницькі часописи.

Не один з нас тяжко зітхає і згадає розмови старших пасічників, яке колись було бджолярство. В лісах багато липи, дороги обсаджені цими красунями, а вільні землі — луки, горбки, межі заростали білою конюшиною, глухою кропивою та іншими медоносами. Гарні звичаї нині забуті. Липи в лісах вирубані, ті, що стояли край дороги, потерпіли під час розширення шляхів, а священників, що добрий звичай підтримували, вивезли у Сибір.

Нелегко теперішнім часом пасічникам. Взятки в нашій місцевості зовсім малі і доводиться думати, як бути далі. От у 50-ті і 60-ті роки бралися насаджувати дерева при залізничних і шосейних дорогах. Але липи в цих посадках майже не трапляється.

Пригадую рідне село Пилатнівці Борщівського району на Тернопільщині, де

минуло дитинство. Довгі роки навколо села пустували гори. Але якось громада заворушилась, вирішила обсадити їх білою акацією і ялинками. І ось минуло близько тридцяти років. Яка тепер тут краса, особливо весною!

Велику користь біла акація приносить бджолам. Саме в квітні і травні бурхливо розвивається бджолина сім'я. Саме й тоді квітує акація. В цей період нормальні сім'ї споживають на добу 500—800 грамів корму. Коли ж нема такого взятку, доводиться, кочувати з пасіками на досить далекі відстані, навіть за межі України в Молдавію, Казахстан, Сибір. Це пов'язане з величими труднощами і затратами. І не всі мають можливість займатись кочівлею. Виручає простіший спосіб підгодовувати бджіл цукровим сиропом.

При теперішній ситуації, коли майже цілорічно ведеться боротьба з вароатозом, цей спосіб підгодівлі не бажаний. Бджоли, що споживають цукровий сироп і годують ним покоління, стають слабшими, стійкість проти захворювання зменшується. А матки, які вивелись у сім'ях, забезпечених запасами корму, переробленого з цукрового сиропу, за якістю значно гірші від маток, вигодуваних натуральним медом. От і знову думай як далі...

Настав час взятись за справу — саджати медоносні дерева і рослини. Деякі товариства пасічників вже ведуть таку роботу. Але більшість цікавиться лише тим, щоб подбати про цукор для підгодівлі.

ЗМІШАНЕ ПРОТИКАННЯ ГНИЛЬЦЕВИХ ХВОРОБ, ЇХ ДІАГНОСТИСЬКА І БОРОТЬБА З НИМИ

Останнім часом гнильцеві хвороби стали частіше виникати на пасіках, оскільки кліщ переносить їх збудників. Встановлено, що на окремих пасіках реєструється змі-

шане протікання захворювання, викликаного трьома видами збудників інфекції: американським і європейським гнильцями та парагнильцем.

Треба зазначити, що найчастіше гнильцеві хвороби поширяються внаслідок неконтрольованих перевезень і кочування хворих сімей, придбання уражених гнильцем бджолиних сімей і пакетів. Гнильцевим хворобам піддаються сім'ї, ослаблені вароатозною інвацією, отруєнням пестицидами, уражені нозематозом. Захворюванню сприяє також порушення умов утримання і годівлі бджіл. Бджоли, виснажені пізньою і тривалою переробкою цукрового сиропу, живуть менше, легше піддаються захворюванням. Наслідком цього є осінньо-зимово-весняне осипання бджіл.

В старі роки, особливо в тридцяті, наші земляки-пасічники були більше згуртовані, активніші. Так на свято П. І. Прокоповича за традицією завжди садили липу, нею прикрашали церкви, хати-читальні, майдани. Парки в Скала-Подільському, Григоріїві, Вишнівці і в Микулинцях 200—300 років тому насаджувались лише липою. Скільки це багаторічне дерево, крім краси, приносить користі! Лікувальні властивості липового цвіту і меду не мають рівних. Та й знаємо: одна липа може дати за своє життя не центнери, а тонни меду. Справа честі виплекати побільше кучерявих велетнів, дбайливо їх оберігати з тонкого прутика нової посадки. Наші предки під час цвітіння не рубали гілля липи, щоб зібрати цвіт. Цвіт зривали просто з дерева. В селах знають біографію кожного старого дерева. Коли спитаєш, хто його садив, то почуєш, що, якщо не сам пасічник, то його предки. Зробимо й собі добру пам'ять. Липами можна обсаджувати цілі села. Вернеться до садів не тільки краса і духм'яне повітря. Пасічники зможуть задовольняти населення чудовим солодким продуктом.

Маємо втішні відомості, що вже весною 1991 року у наших краях з'явилися нові посадки. Звернімо увагу, що на Львівщині виведено сорт липи, яка медоносить кожного сезону. Не слід забувати і про білу акацію. Цьому дереву потрібно буквально пару років, щоб вже цвісти. А такі рослини, як синяк, огуречнева трава поруч з пасіками прекрасно підтримують взятки. Огуречнева трава практично медоносить ціле літо і аж до заморозків, досить стійка до холодних ночей. Якщо з ранньої весни і до пізньої осені створити

безперервний взяток, то буде набагато легше пасічникувати і медозбори поліпшаться.

Радує, що люди беруть землю в оренду для фермерських господарств. Зрозуміло, що збільшиться посіви гречки, навколо сіл виростуть нові сади. В садах теж можна щось сіяти із медоносів. Місцева влада має бути зацікавлена у створенні належних умов для розведення і утримання бджіл, виділяти ділянки у сприятливих для цього місцях. Усі пам'ятаймо і підтримуймо добрий український звичай шанувати і плекати маленьких крилатих трудівниць.

Б. Рудка,
с. Петриків, Тернопільський район, Тернопільської обл.

А У ФРАНЦІ...

В одній з місцевостей Франції, як свідчить народна пам'ять, парох надумав спричинитися до поліпшення невживаних угідь — ярів, балок, круч. З цією метою, виявивши в час сповіді гріхи панн і пань, на покуту він призначав посадити (ще й таємно!) на тих невгіддях пару зерен воловського горіха, а рослини доглянути і виплекати. І що б ви гадали — через кілька літ колись занедбані околиці містечка вкрилися розкішними оріховими садами! І лише парох та покутниці знали секрет такого перетворення... Та, очевидно, не пропав він назавше, бо ось і до нас дійшла чутка про гарні наслідки пікантних історій.

А ми, пасічники, думаємо собі: от коли б парох казав ще й садити липи і акації!

ХВОРОБИ І ШКІДНИКИ

Враховуючи змішану форму гнильцевих хвороб, і з метою попередження стійких форм збудників, особливо при американському гнильці, для лікування сімей бджіл було рекомендовано застосування комплексної суміші з двох препаратів: норсульфазолу натрію (розвинного у воді) і антибіотика окситетрацикліну. Для цього готують сироп 1 : 1. Для приготування лікувального корму спочатку готують водний розчин препарату. З цією метою беруть 1 грам норсульфазолу натрію та 400 тисяч одиниць окситетрацикліну на 100 мілілітрів перевареної води, охолодженої до 38—40 °С. Змішаний розчин додають до 900 мілілітрів цукрового сиропу. Лікувальний корм ввечері розливають в годівниці з розрахунком 100—150 мілілітрів на вуличку

бджіл. Дають через кожні 5—6 днів в середньому по 1 літру на бджолосім'ю 4 рази. Вулики, соторамки і бджолярський інвентар дезинфікують згідно з чинною інструкцією.

Треба мати на увазі, що за даними О. Ф. Гробова, в уражених сотах спори залишаються життєдіяльними протягом 35 років, на вуликах, вошині — 20 років, у медогонці — 5 років, у меді й перзі — 1 рік.

Зразки матеріалу з патологією беруть при огляді від явно хворих або таких, що підозрюються у захворюванні гнильцем бджолосімей. Вирізають шматок сота (10×10 сантиметрів) з ураженим розплодом і окремі личинки бджіл з характерними ознаками захворювання (запах столяр-

ного клею, кислий запах, тягуча або гнилісна маса загиблих личинок, стрікатий розплод).

Все це запаковують у скриньку з номером бджолосім'ї. Термін доставки проб на дослідження в лабораторію не повинен перевищувати однієї доби з моменту підбору матеріалу.

Перевіркою, проведеною через місяць після вживання лікувальних і санітарних заходів, не виявлено ознак гнильцевих захворювань розплоду.

Висновки. Серед захворювань розплодів бджіл на одних і тих же пасіках частіше діагностується змішана форма гнильцевих захворювань: американського та європейського гнильців і парагнильця, що ускладнює їх протікання і наслідки. Встановлена висока лікувальна ефективність при змішаному протіканні гнильцевих недугів, застосуванні комплексів препаратів, що містять норсульфазол натрію і один із затверджених антибіотиків у поєднанні з санітарними заходами на пасіці.

Лікувальна паста. Для приготування лікувальної цукрово-медової пасті необхідну кількість препарату перемішують з цукровою пудрою, додають розігрітий мед, все замішують. Пасту дають один раз в розрахунку 100—150 грамів на одну вуличку бджіл.

Рецепт. 1 грам норсульфазолу натрію і 400 тисяч одиниць окситетрацикліну перемішують з 4-ма склянками цукрової пудри і 1-ю склянкою розігрітого меду, вимішують пасту до утворення однорідної маси.

Цукрово-молочно-дріжджова паста (дається тільки після обльоту). 180 мілілітрів (неповну склянку) молока нагрівають на слабкому вогні, поступово додаючи цукор-пісок (1 кілограм) і перемішуючи до його повного розчинення. Розтирають 100 грамів дріжджів з 1—2 столовими ложками цукру, виливають у розчинений в молоці цукор, доводять до кипіння. Охолоджують до 38—40 °С. Викладають у поліетиленовий пакет з розрахунку 100—150 міліграмів на вуличку бджіл, попередньо зробивши у його дні отвір, через який комахи будуть брати пасту (Гробов О. Ф., Хвороби і шкідники бджіл, с. 118).

Перевага пасті порівняно з сиропом у тому, що вона не викликає посилення льоту бджіл і їх втрат весною, потрапляння ліків у мед, оскільки пасту бджоли не відкладають в соти.

Підготувала С. Ф. Соловйова
за матеріалами кандидата
ветеринарних наук Алексеєнка Ф. М.

Теорія і практика бджільництва

ПРИСКОРЕНЕ НАРОЩУВАННЯ БДЖОЛОСІМЕЙ

Нарости нові бджолосім'ї можна не очікуючи роїння бджіл. Заздалегідь плачу, скільки треба за сезон створити таких сімей, скільки замінити старих маток молодими. Відповідно готую виведення ранніх трутнів і маток.

Щоб мати якісних ранніх трутнів, підбираю на пасіці 1—2 сильних, високопродуктивних, зимостійких, не рійливих, не схильних до захворювань та з іншими позитивними ознаками бджолосімей. У гнізда їх ставлю біля самого розплоду стільник з відбудованими трутневими комірками або рамку з трутневою вошиною. Стільник з трутневими комірками злегка зволожую медово-цукровою ситою або цукрою сиропом. Сім'ю утеплюю, підгодовую цукровим сиропом та підсилюю 1—2 рамками запечатаного розплоду. В цих сім'ях будуть виведені ранні трутні.

Через 4—5 днів після укомплектування батьківських бджолосімей підбираю дві сильні сім'ї з такими ж позитивними якостями для виведення маток. Підсилюю кожну з них 2 рамками запечатаного розплоду, а біля наймолодшого розплоду ставлю доброкісний світло-коричневий стільник, трохи зволожений ситою або цукровим сиропом для відкладання маткою яєць. Бджолосім'ї підгодовую і добре утеплюю.

Коли з'являться на підставлених стільниках яйця й одноденні личинки, з материнських сімей забираю матки у безматочні відводки, створені від інших бджолосімей. Ставлю їх у клітках Титова. Через добу випускаю з кліток.

Стільники з одноденними личинками, що в материнських матковивідних бджолосім'ях, підрізує півколом або зигзагом. Личинки по зразу зріджую, викидаючи під ряд по дві, а одну залишаю непошкодженою. Підрізані стільники вставляю на місце. Бджоли будують на залишених личинках маточники. Через 5—6 днів після того, як маточники будуть запечатані, обережно вирізую і вставляю в клітки Титова, які прилаштовую в спеціальні рамки, і ставлю

їх знову в материнські сім'ї, щоб бджоли вигрівали молодих маток. Бджолосім'ї підгодовую і утеплюю. Одночасно створюю ще 4—6 бджолосімей-інкубаторів. Відібралавши сильніші бджолосім'ї, підсилю їх двома рамками запечатаного розплоду, підгодовую і утеплюю.

У день виходу молодих маток бджолосім'ї-інкубатори ділю на 4 частини так, щоб кожна була з розплодом. Зожної частини організую по 4 відводки, з яких один — із старою маткою, а три інших без маток. У ці безматочні відводки ставлю клітки з новонародженими. Роблю це вранці, а підставляю матки наприкінці робочого дня, коли літ бджіл зменшується. Випускаю маток з кліток на другий день.

Відводки комплектую так: у центр кожного ставлю по 2 рамки з розплодом, по краях — рамку з медом і рамку, щоб на ній було хоч трохи перги. Крім цього, у відводок ставлю ще 1—2 доброкісних стільники, на крайній наблизку 200—300 грамів води й утеплюю всі відводки. Такі відводки, коли ще їх підгодувати, швидко розвиваються і стають повноцінними бджолосім'ями.

Оглядаючи бджолосім'ї, виявляю, котра з них готується до роїння, організую від неї відводки, не допустивши роїння.

М. Гончук,

пасічник колгоспу імені Горького,
Ярмолинецький район Хмельницької
області

Відбір меду у вуликах-лежаках

При відборі меду молоді пасічники часто-густо допускають помилки, чим викликають на пасіці великі нападки і сильне подратування сімей.

Що ж це за помилки? Переглядаючи сім'ю, з якої хочуть відібрати мед, послідовно одна за другою струшують бджіл з рамок у вулик. Бджоли, струшені з першої рамки, повертаються на наступні рамки. Потім беруть наступну рамку і знову струшують, тобто тих самих бджіл турбують по декілька разів. Від цього комахи сильно збуджуються, жалять, заважають працювати.

При виконанні цієї операції я поступаю таким чином. Біля вулика, з якого відбираю мед, ставлю два порожніх переносних ящики. У вулику відсуваю усі рамки в один бік і з останньої починаю перегляд гнізда. Рамки, з яких буду відбирати мед, разом з бджолами ставлю у переносний ящик. Гніздо зразу не формує. Рамок з розплодом на відбирання меду не беру взагалі.

Після відбору рамок у вулику утворюється вільний простір, в який струшую бджіл з відобраних рамок. Рамки, повністю звільнені від бджіл, складую у другий, пустий ящик, який покриваю, щоб у нього не проникли бджоли на відбрані рамки.

Діючи за таким порядком, я лише один раз турбую бджіл, сім'я не збуджується, не жалить. Відобрани рамки, звільнені від бджіл, заношу у приміщення, в якому відбираю мед.

Зауважте, що відкачані рамки у вулик на осушку повернати не слід. Справа в тому, що після негайного повернення таких рамок бджоли відчувають «сильний взяток», бо усі рамки мокрі від меду. Комахи вилітають з вулика, шукають джерело взятку, нападають на інші сім'ї, заважають працювати, на пасіці створюється хаос.

Після відбору меду рамки я складую у приміщенні і накриваю тканинною чи поліетиленовою плівкою, так, щоб до них не було доступу бджіл, які потрапили у приміщення і можуть викликати нападку.

Після відбору меду таким чином з першого вулика приступаю до наступного вулика. По закінченні, вже перед вечером, після заходу сонця, відкачані рамки повертаю у вулики для сушіння.

Щоб повернути рамки, витрачається 2 хвилини, тобто на пасіці з 10 вуликів на цю операцію треба яких 10—15 хвилин. З вечора до ранку бджоли встигають осушити рамки і привести гніздо у порядок.

Наступного дня сім'я, з якої відбрано мед, нормально працює. Така методика особливо виручить в осінній період, коли на пасіці дуже легко спровокувати напад, пограбування, навіть знищенння сімей.

Б. Володимир
пасічник-аматор.
м. Львів.

Жартує пасічник Панько

ЗБАГАТИВСЯ (гумореска)

Якось зайшов у гості до родича дружини, бджоляра пана Піцика. Коли добряче вже вшанувалися, то у нього тільки й розмови про бджіл: ні тобі сіно косити, ні гною вивозити — все самі роблять. А пасічнику тільки заглядай, коли меду нанесуть, встигай забирати, й посуду не вистачає зливати.

Скажу правду, що мене дуже оця справа заінтригувала. Запалився до того, що сні почали навідуватися: буцім-то у моїм подвір'ї вулики стоять, а з них — мед ллється. Заледве дочекався весни, зекономив добру суму грошей, купив на Радехівщині занедбану пасіку — господар помер, а вдова продавала. Насамперед, перевіз до Радехова медогонку. Потім зі знайомим водієм з АТП Петром поїхали за вуликами. Завантажили їх й йдемо додому. А дорога, ой яка погана. Йдемо, як рак лізе. Згодом, Петро, оглянувшись раз, другий, мовить, що нас наздоганяє хмара бджіл. Зупинились, виходимо з кабіни. О, лишенько, вулики обліпили бджоли, в повітрі — темно. Петро не встиг рота відкрити, як десяток розтривожених бджіл насіло на його голову. Він страшенно закричав, замахав руками. Ще хвильку, і понісся у долину, а там кущі вербові — другого сховку не було. Залишився я з розлученими моїми посестрами. Вони — туди, сюди — гудуть. Петра нема, а я, телепень, стою. Матінко, що то було — всі на мене накинулись. Замотав голову плащем так, щоб хоч одне око що-небудь бачило, сів за кермо, бо колись трохи вчився шоферики. Що було далі, чесно, не пам'ятаю. Лише чим більше натискав на газ, тим менше мене турбували бджоли. Так до Ра-

дехова дістася, в'їхав у двір, вирвавши зі стовпами браму, та ще й добрий кусень паркану. Тепер мусів якнайшвидше з кузова вулики зняти. На моє прохання допомогти і сусіди, і перехожі з страхом лише оглядалися. Де у мене той сили набралось. Відкриваю борти, хапаю вулика і ставлю на заздалегідь приготовлені кілки. А вуликів і на кузові, і на причіпі. Беру другий... А бджілки несамовито жаять у те саме місце, де найбільше болить.

Коли з тим скінчив, упав у коморі без свідомості. Прийшовши до тями, побачив, що дружина щохвилини змінювала на мені компреси. Перше, що запитав, де водій Петро? Дружина повідомила, що бджілки, які відстали від машини, загнали Петра у болото під вербовий кущ, де він просидів аж до вечора. Та ще ганьбила мене, чому не закрив льотків.

Але, як кажуть, після бурі завжди погода наступає. Так сталося і з моєю пасікою. Що не знаю — людей пытаю, книжки читаю, радію, як бджілки працюють, як силу набирають. Уже й Івана Купала підходить — головний медозбір, а у вуликах, окрім черви і великої кількості бджіл — меду нема. Йду до родича, який мене нарік на то ремесло. Питаю пана Піцика, а де ж мед? Нічого не знаючи про випадок з перевезенням бджіл, він певажно вислухав мене, похвалив за кмітливість. Мовляв, з таких, як я, виростають справжні пасічники. Розрадою було, що всі пасічники вже давно підгодовують бджіл цукром. Бо то є дуже важно — зберегти силу сімей. Якщо є сила, то бджоли навіть з одних драпаків нанесуть меду, а цукор перероблять на мед. І ніяка експертиза не доведе.

Послухавши мудрої породи такого важкого пасічника, як пан Піцик, приступив до операції. Взялися варити з жінкою сироп. Поробив годувальниці побільшої ємності.

Спочатку все було нормально. Бджоли ніби дякували мені за корм. Але згодом якась нечиста хвилина настала: вони, немов шалені, вилітали клубами з льотків. Ага, напевне, почали носити мед з отих драпаків. Ще не закінчив обідати, жінка підняла алярм — у хаті потемніло від бджіл, курчата і качечки падали замертво від укусів, індики і кури ходили з гребня-

ми у півкавуна, пес Рекс, хапаючи бджіл зубами, відбиваючись лапами, викликав на себе ще більшу атаку, затягнув буду аж до сусіда Збишека, свині так верещали в кучі, ніби їх хтось разом різав, корова вирвалась зі стайні з застремленою на шиї драбиною, літала по подвір'ю, ревіла й сапіла, як скажена. А через драбину не могла пробитись ні в одні ворота. Як драбина переломилась, бідна тварина, задерши хвоста, забігла у річку.

А вдома коїлося щось жахливе. Стихія перемайнула на сусіда Збишека, його жінка, заатакована бджолами, без драбини вискочила на горище. У хаті було стільки бджіл, що і надворі. Збишек опух так, що не можна було визначити, де обличчя, а де потилиця. Несамовито верещав до мене, аби я підпалював хату. Тільки вогонь і дим, стогнав він, нас врятує. Але цього я не міг зробити, бо на горищі рятувалася моя дружина.

Оця війна закінчилася так, як у мусульман під час намазу перед заходом сонця, коли пора молитися, коли вже стемніло. Згодом навідався пан Піцик і ми вирішили негайно перевезти бджіл в інше місце. Звтра буде ще гірше, казав пан Піцик, треба на кілька днів відректися хати. Від нього я почув ще одну розраду, що бджоли, кого жалять, того жаліють, продовжують життя пасічнику. Правда, не сказав, чи мають це робити усі і чи за одним разом? Я ще подумав: «Тому ти так довго живеш». А мені стільки дісталось, що і на внуків вистачить. І ще пан Піцик говорив, що коли б люди так захищали свої родини, як бджоли — Україна була б вільною.

С. Вербовецький,
пасічник-аматор, м. Львів.

ОТЧЕ НАШ БДЖІЛ

Пасічнику наш, їже висиджуєш в хаті, як і в пасіці, а часом і в корчмі, нехай просвітиться rozum твій, нехай вкоротиться сваволя твоя, так взглядом нас, як і маток наших, хліб — кашу насій нам, щоб ми не голодували і оставляй нас в якнайбільшім супокою, якож ми не втручаємося в твої справи, і остав нам припаси наші якоже і ми не торкаємо твоїх і не вводи нас в балаган, но хорони нас від всього лукавого. Амінь.

П. К.

(«Український пасічник»,
січень 1938 року, стиль і
правопис збережено)

ДОБРЕ НОСЯТЬ, ТІЛЬКИ...

Прийшла сусідка до пасічника купувати мед. Взяв він купу грошей, трилітрову банку і пішов у хату мед наливати. А тим часом сусідки вирішили погомоніти між собою.

От ця, що прийшла, запитує:

— Як воно, сусідоночко, мед цей рік — чи добре бджілки носять?

— Добре, добре, кумонько, носять. Вже чоловік налив медом дві липові кадушки, двовідерну кастрюлю, всі відра повні меду. Одна тільки, кумонько, біда. Кляті бджоли п'ять мішків фукру з'їли...

М. Субота.
с. Володарівка, Богодухівського
району, Харківської області

МАТКА НЕ ПОГАНА.

(Бувальщина)

Якось зустрів мене давній приятель, що не тільки любить ліс — лісник за фахом, — але й бджіл.

— Розумієш, в одній сім'ї моїй коїться щось не те...

— ?!

— Буквально маса її меншає на очах.

— Хм-м. Зрозуміло, або матка не здорова, або... Причин може бути з десять. Треба б хоч на неї глянути.

Поки їхали на пасіку, що розташувалася на великій галявині серед безліку медносів, приятель від душі розповідав про своїх працівниць. І особливо наголошував на той вулик, що мав хорошу силу. І матка, ніби, в ньому була не погана. І ніби все було нормальним. Але...

— З великими труднощами вдалось мені роздобути іншу матку. Таку, що яйця сіє великі. І розплід з них виходить за 18 днів. Але сім'я щось тане...

Скільки смутку і розпачу було в його останніх словах. Мені навіть по-широму стало його жаль.

Оглянув цю сім'ю, де матка непогана. Оглянув і шкода стала приятеля.

— Матка ніби й не погана: і велика, і форму має... І яйця великі засіває. Жаль, що тільки по-одному на день...

Надіслав Й. Жовнірович,
Львівська обл., Пустомитівський р-н

**ПАНАС
ЗАПАРЕНКО**

Заповіт предків

**Повість
із життя бджіл**

ЗИМА

Бджілка Юня зголодніла й одразу ж відчула в тому. Вона тривалий час трудилася на поверхні живої бджолиної кулі, що зветься клубом. А це не жарт. Тут найхолодніше та й праця не з легких. Треба міцно-міцно притиснутися до своїх подруг і за всяку ціну зберегти тепло в середині клубу.

Поруч силкувалася Стара Бджола. У неї також вичерпався запас корму та до того ж ще й кліщ-паразит під черевцем присмоктався. Останні життєві сили з бідолашної комахи випиває. Зрадили сили старенькій. Відірвалася вона з поверхні клубу і впала на холодне дно вулика. Ех, не дочекатися вже їй весни-красни! Не літати в теплі весняні дні по квітучих садах та запашних левадах. Скінчилося життя. Але вона ще здатна рухатись. І Стара Бджола поволеніки відповзла в найглухіший закуток вулика. Щоб після її смерті не зміг кліщ перебратися до молодих і здорових. Щоб її жалюгідні останки не зашкодили продовженню роду. Так велить звичай, і жодна бджола не посміє порушити заповіту своїх даліших предків.

Місце Старої Бджоли вчасно заступила молоденька — ровесниця Юні. За нею притиснулася з бджолиної гущі ще одна. Прийшла зміна!

Юня поступилася місцем і тут же парнула під черевця своїх подруг. Вона прямувала до середини клубу, її охоче пропускали. Коли треба — значить треба. Такий порядок. Бджоли однієї сім'ї не вміють хитрувати, лукавити, ухилятися від роботи. У них все справедливо. Живуть чесно, без сварки та бійки, працюють без примусу й догани.

Юня повільно заглиблювалася в гущу бджіл. Чим далі заповзала, ставало тепліше, просторіше. Молоді, сильні бджоли раз у раз терли ніжку об ніжку. В такий спосіб виробляли тепло.

Нарешті Юня опинилася в самому центрі клубу. Тут постійно перебуває Матка — Цариця бджолиної громади. А царі, як відомо, нічого самі не зугарні робити. За них інші трудяться. Матка не спроможна навіть готового корму спожити. Молоді, жуваві бджілки з її оточення вправно набирають хоботками мед, підогрівають його і подають Матці. Цариця своїм коротеньким хоботком злизує ласощі, та так повільно і мляво, аж нудно дивиться. Царська величність — не що-небудь!.. Хоч без неї саме життя бджолиної родини неможливе. Та про це — потім.

Матка більша за будь-яку бджолу. Особливо виділяється її коричневе черевце. Воно

значно довше за крильця. По-нашому, якщо велика, то сильна й відважна? Еге, далеко не так. Без сторонньої допомоги Матка безпорадна, як немовля. Бджоли і чистять її, і обігривають, і супроводжують під час мандрівок по стільниках. А роблять вони це так. Вишикуються двома рядами, як спортсмени на параді, і пропонують: «Ну що ж, пішли, ваша царська величність! Не туди, а сюди, по доріжці. І не кваптесь. Не на бал виrushаємо...»

І Матка-Цариця урочисто прямує живим коридором. Куди повзе — не відає. Де зупиниться — не знає. За неї робочі бджоли «думають». Вона така горда, що не наважується навіть їсти попросити. Царські фрейліни самі розклади, меню укладають. Уже хто-хто, а вони достеменно знають, коли, як і чим свою Царицю годувати.

Юня погрілася біля царської свити й набрала у зобик меду. Взяла стільки, скільки треба, і ні краплинки більше. Вона дотримувалася розумного заповіту своїх попередниць: не зазіхай на багатство, споживай вміру. Це — корисно. І сама будеш здорововою, і громадські запаси не переведеш марно.

Юня була в чудовому настрої. Ще б пак! У центрі клубу повний порядок. Цариця-Матка жива-здорова. В клубі переважають сильні молоді бджоли. Корми доладні і їх вдосталь. Своєю радістю вона поділилася зі всіма стрічними сестрами. А ті передали приємну вість іншим. За деякий час Юня знову опинилася на поверхні клубу. Вона зайняла свій пост, своєчасно змінивши зголоднілу напарницю.

Десь наприкінці січня зненацька вдарили люті морози. Тривожно поскрипували дерева в саду, гулко відлунював тріск льоду на річці. Іней цілком заснував льоток у вулику. Бджолиний клуб ще тісніше стиснувся. Так-бо легше утримувати тепло. На самій поверхні, цебто в корі клубу, комахи аж заклякли з холоду. Чимало старих та хворих бджілок осипалося на холоднюще дно вулика.

Але морози тривали не довго. Почалася відлига. А наприкінці зими сонечко так широко пригріло, що з дашка закапало. У вічко війнуло благодатним теплом.

Клуб значно розширився, бджоли заворушилися. І коли Юня вже в котрий раз опинилася поблизу Матки, їй довелося надовго тут затриматися. З чиєї волі це сталося, хто віддав наказ — ні Юня, ні її подруги не могли навіть здогадатись. Вийшло ніби само собою. Тобто ніякого наказу насправді й не було. Просто молодій, повній сили та енергії бджілці ніби хтось збоку шепнув, що треба робити.

А робота виявилася надзвичайно важливою і необхідною. Не кожна бджола могла з нею управитися. Юня заходилася виготовляти для Цариці найсмачнішу, найпоживнішу їжу — так зване бджолине молочко. Як його готувати, ніхто їй, звичайно, не роз'яснював і не показував. На спеціальних курсах Юня не бувала та й не було в тім потреби. Вік бджоли короткий. Нема часу по курсах розгулювати. То як же вона раптом стала першорядною куховаркою-майстринею? Дуже просто. І — не просто... Сама Мати-Природа заздалегідь підбала про це. Ще коли бджілка-лялечка вигрівалася-дозрівала в своєму чарунку-колисці. Ото ж тоді Мати-Природай заклада в ній дивовижну здатність все, що треба, знати і вміти.

Бджілок-годувальниць було декілька. Вони раз у раз набирали хоботками певну кількість перги та меду й пропускали цю суміш через свої чудодійні залози-фабрики. За якийсь час фабрика видавала продукцію — білий, запашний кіселик. Бджолине молочко. Будь ласка, ваша царська величність, споживайте на здоров'я!

Матка з кожним днем, з кожною годиною все товстішала та й товстішала. І це не дивно: в її черевці починали утворюватися зародки майбутніх бджілок. Спеціальна комісія частенько обстежувала Царицю. Бджоли-контролери точно визначать момент, коли вона буде готова виконати свій почесний обов'язок перед громадою.

І ось, нарешті, настало урочиста мить. Робочі бджоли супроводжують Матку на центр стільника. Тут постійна температура — тридцять п'ять градусів за Цельсієм. Стільник очищений до блиску. Чистота ідеальна. Мікробами й не пахне.

Матка статечно проповзла між рядами радісно збуджених бджіл, наблизилася до першого чарунку й зупинилася. Ніби роздумувала: починати, чи ще зачекати? «По-чинати! Пochинати! Й то — негайно!» — затріпали крильцями робочі бджоли і, немов по команді, враз стихли. Очікують видимого чуда. Матка нахилилась над чарунком. Вдавала, ніби перевіряє якість роботи. Потім обернулася, опустила кінчик свого коричневого черевця і випустила в комірку малюсеньку ніжно-блілу сардельку. Це таке яєчко. Воно тут же прилипло нижнім кінцем якраз посередині чарунка.

— Браво! Бравісімо! — затріпали крильцями робочі бджоли.

Одні терли ніжку об ніжку — тепло виробляли, інші легкими помахами крилець наганяли свіже повітря.

Надворі стояла ще зима, а в середині

бджолиного клубу вже появилася засіяна животворна нивка. Бджоли-годувальниці раз у раз пригощали Матку молочком, стежили, аби жодна пилинка не пристала до її благородного тіла. Тут була така чистота, якої ніде більше в природі не існує.

Робочі бджоли суціль укрили своїми тілами засів. Вони підтримували тепло. І дивнє! Не знаючи про якісь там термометри й гігрометри — й не помилитись: тридцять п'ять градусів за Цельсієм. Не більше й не менше. Та ще й волога у нормі.

Ось Матка скінчила відкладку яєчок. Бджоли попросили її перебратися на протилежний бік стільника. Після перепочинку та ситного обіду Цариця й тут засіяла нивку. Але не будь-як, а точнісінько напроти тієї, першої. Нам, людям, залишається тільки подивуватися: які ж то розумні та ощадні ці комахи! Тепер бджоли обігріватимуть засів одночасно з обох боків і витрачатимуть на «опалення» якнайменше ресурсів. Розумний режим економії — нам би в них повчитись!

Три доби пробули ті яєчка в чаунках стільника. На четверту добу оболонки полопалися і замість яєчок показалися на світ малесенькі хробачки-личинки. Бджілки-няні тільки й чекали їхньої появи і тут же залили немовлят молочком. Іжте досхочу, виростайте великі!

Три доби годували молочком отих страшенно голодних та спрагливих личинок. А ті просто на очах виростали. Такі собі пухкенькі, та біленькі, та ніжненькі. На четвертий день меню змінилось. Тепер няні постачали личинок кормом, виготовленим з меду та квіткового пилку — перги. І молочка не забували потроху добавляти. Бджоли — завбачливі комахи. Вони вибирають місце для розплоду молоді саме там, де просто під боком є чималі запаси перги і меду.

Три доби хробачки одержували комбіновану їжу. Потім няні запечатали немовлят пористими кришечками. Робочі бджоли виготовляють їх з перги та воску. Легко дихати під таким запашним дашком. Їж, окутуйся, лялечко, дозрівай у теплій комірці.

Незабаром (а це вже було наприкінці зими) видався напричуд теплий і тихий день. Клуб остаточно розпався. Почався обліт. Бджоли тиснулися до вічка, стрімко вилітали з вулика і жваво кружляли в повітрі — все далі й далі від своєї хатки.

Цілу зиму комахи постійно перебувають у вулику, але ніхто з них не посмів порушити увіковічнені правила пристойної поведінки. Смітити, загаджувати житло —

не в їхній натурі. Аж тепер випала нагода облегшити свої шлуночки. І не будь-де, а подалі від вулика.

Коли всі за чергою обліталися та ще й погрілися на сонечку, бригада санітарів одразу ж приступила до виконання своїх нелегких обов'язків. Вдвох-втрьох підхоплювали трупи загиблих сестер і волочили до вічка. А вже там найсильніша бджола хапала ту юношу й злітала в повітря. Віддалялася ген-ген і скидала труп якнайдалі від вулика. Щоб поблизу було чисто й не розповсюджувалася пошестя.

Часом і сильній бджолі не під силу було злетіти, і вона падала на землю разом з ношою. Але й за таких обставин бджілка-санітар намагалася будь-що домогтися свого, хоч за нею ніхто не наглядав та й не підганяв. Просто совість не дозволяла працювати абияк. Бджола силкувалася, тягнула-волочила трупа і все далі та далі од вулика.

Щиро та самовіддано попрацювали санітари, а сміття ніби й не поменшало. Скільки ж то довелося б затратити сил, якби вчасно не допомогла людина!

* * *

Їх було двоє: чорновусий батько і восьмилітній Андрійко, жвавий та непосидючий, як молода бджілка. Вони стояли під яблунею й спостерігали за обльотом.

— Тепер, Андрійку, приступимо до діла, — озвався батько. — Але перше скажи мені: як довідатися, що матка щасливо перезимувала?

— Як довідатися? — невпевнено перевітив хлопчик. — Ага, догадався! Знаю! Сьогодні надворі тепло. То можна й у вулик заглянути. Повітряємо рамки і знайдемо матку.

— Е ні! Так і дурень каші наварить. А от щоб не відкривати й не шукати, га?..

Андрійко примружив очі й зирнув на небо. Думав, думав і врешті розвів руками.

— Н-не знаю... А — як? Та ти, мабуть, жартуєш, тату?

— Ні, не жартую. Ось поглянь.

Батько підійшов до вулика, відхилив дашок і просунув руку під подушку. Мить постіяв і весело озвався:

— Ану ходи сюди, хлопче-молодче! Помацай дошки. Що, теплі?

— Теплі. Зовсім таки теплі! — здивувався хлопець. — А чому вони теплі, тату? Адже там сонечко не гріє.

— А то певна ознака, що матка вже відклала яєчка і бджоли розплід обігрі-

вають. Та так щиро гріють, що навіть дошки над рамками нагрілися.

— Який ти... догадливий, тату! А тепер що будемо робити?

— Дивись і примічай.

Батько відчинив унизу дверцятка і через вузький боковий отвір витяг з вулика шмат цупкого паперу з підмором.

— О, скільки згинуло бджілок! — сплеснув руками Андрійко. — Бідні, бідні...

— А ти не журись передчасно. Бачиш — підмору не так-то й багато. Всього жменька. Хворі й спрацьовані комахи згинули. Так і має бути. Тут нічого не вдіш, хлопче. Оханням не допоможеш. Краще подай мені отой совочок.

Батько струсив увесь підмор у совок і знову засунув папір на дно вулика. Замикаючи люк, пояснив:

— Ми допомогли бджілкам, звільнili їх од важкої роботи. Тепер замість того, щоб витягати підмор, наші трудівниці знайдуть собі значно легше, приємніше заняття. Адже без діла вони нізащо не сидітимуть. Ось так, хлопче-молодче! А тепер дамо їм трішечки медової сити.

— А навіщо? — поцікавився Андрійко. — Звідки тобі відомо, що бджілкам нічого їсти?

— Корму у них є вдосталь. Тут інша мета. Ми дамо їм сити, а бджілкам здаватиметься, що раптом появився взяток. Радість яка! І вони змушуватимуть матку все більше та більше відкладати яєчок.

— А навіщо? — не переставав розпитувати хлопчик.

— Який же ти недогадливий! З яєчок незабаром вийдуть молоді бджоли. Багато-багато бджілок. Так що коли зацвітуть сади, ціла хмара щиріх трудівниць кинеться за взятком. Будемо медок мати, хлопче-молодче, ось!

— Ах, як це добре! — вигукнув Андрійко. — Тату, я побіжу, скажу мамі, нехай готовує оту ситу.

— Добре, синку. Та не квапся без потреби. Спокійніше, спокійніше! Вчись у бджіл: вони не люблять показної метушні...

* * *

Після розпаду клубу комахи вже вільно пересувались на всіх стільниках. Турботливі няні, не гаючись, спровадили Матку на сусідню рамку. Тут заздалегідь була підготовлена площа для нового розплоду. Юня весь час супроводжувала Царицю. Нашій бджілці доводилося тепер виконувати різноманітні роботи, як-то: чистити Матку, виготовляти для неї й малюків молочко, годувати личинок, обігрівати розплід, під-

чищати чарунки. Вдень і вночі трудівниця невсипуща при ділі.

ВЕСНА

І ось, нарешті, настали перші погожі весняні дні. Млосно зітхала під торішнім листом розімліла земля, гучно кричали дики гуси на плесі, а сіренька пташка невтомно тлумачила комусь: покинь сани — візми віз! Покинь сани — візми віз!

Ще звечора бджоли знали, як розпочати перший льотний день. Коли розвиднилось, вилетіли з вулика бджілки-розвідниці. Вони ретельно обстежили навколоїнні садки й городи, та так нічого й не знайшли. Зате в полі, на узбіччях доріг, в ровах і неглибоких яругах розвідниця радо привітали жовтаві бутончики на безлистих сірих ніжках. Диво предивне! Тільки-но зійшли сніги та відшуміли весняні води, ще й травичка не встигла як слід зазеленіти, а Мати-й-Мачуха уже усміхнулася до сонця скромними жовтавими очицями.

— Добрий день, мої милі та жадані гості! — тихо озвалася Мати-й-Мачуха. Так тихо, що її лагідну мову одні лише бджілки почули. — Я на вас ще з вечора чекала і для вас, мої найдорожчі порадниці, запашний сніданок ізготовила. Пригощайтесь, будь ласка!

Бджілки всілися на квіточки, і розпочалася любая робота. Ніби й не змовлялися, а як все доладу вийшло у них. Вмить розподілили обов'язки. Одні жадібно висмоктували нектар, інші збирали пилок та й складали в кошики на задніх ніжках. Перелітаючи з одного суцвіття на інше, комахи мимоходом запилювали насінні зачатки квітів. А цього тільки й чекала Мати-й-Мачуха. Без допомоги бджілок вона не змогла б дати життя новому поколінню.

На славу попрацювали розвідниці і повернулися до своєї хатки з повними зобиками нектару й ущерть наповненими кошиками благодатного пилку. Трохи пізніше прилетіли й ті, котрі вирушали до лісу. На узлісся розвідниці натрапили на кущі горішини, прикрашені рясними сережками. Щоправда, нектару не разтаралися, зате швидко зібрали дуже поживний пилок. Буде чим малечу підгодовувати!

Розвідниці поскладали здобич у чарунки й заходилися розповідати своїм сестрам, де таке добро роздобули. Бджілки-розвідниці збуджено бігали по стільнику, вписуючи хитромудрі фігури. В такий спосіб танцюристки пояснювали, в якому напрямку та

на якій віддалі знаходиться пожива і скільки приблизно її там приготували квіти. Танці бджілок були не однакові. Ті, що взяли пилок і нектар з Матері-й-Мачухи і літали за взятком далеченько, бігали по колу то в один, то в другий бік. Вслід за ними починали бігати й інші бджоли. Вони витягували вусики, ворушили ними, повторюючи рухи сестер-розвідниць.

На інших рамках танцювали бджілки, які літали за поживою значно далі — аж до лісу. Ці бігали-метушилися по-інакшому. Ніби намагалися описати вісімірки. В такий спосіб розвідниці не лише оповідали про здобич, а й запрошували інших до роботи. По-людському кажучи, вербували собі помічників.

Вислухали сестри цю захоплюючу розповідь і почали квапливо вилітати з вулика. Полетіли за взятком тільки польові бджоли. Вони вже не здатні були виробляти молочко й вигодовувати малечу і досі тільки допомагали розплід обігрівати. Правда, інколи доводилося злітати по воду до джерела. Але далеко не всі польові бджоли були водоносами. Досить декільком бджілкам принести краплю-другу води, як її цілком вистачало для розваблення перги з медом.

Коли польові бджоли вилітали за взятком, Юня заступала котрусь з них на обігрів розплоду. Того дня вона знаходилася саме над пам'ятним чарунком. Тут три тижні тому Юня підгодовувала хробачка-личинку. Враз бджілка відчула, як під її лапками злегка захитається кришечка. Юня відступила й почала спостерігати, що далі буде. В цю мить кришка тріснула, і з неї посыпалися шматочки на дно вулика. В отворі показалася голівка молодої бджілки. Вона завзято працювала щелепами, обгризала краї своєї колиски, розширювала прохід. Ось уже просунула голівку, а за хвилю й сама вилізла на поверхню стільника. Така сивенька, волохатенька, а вже при зброй. У неї було жало й краплинка яду в сумочці біля того жала. На всякий випадок...

— Добрий день, сестричко! — привітала її Юня, поводячи вусиками біля голівки новонародженої. — Щасливого та довгого тобі життя, Весняно!

— Спасибі, сестро, — стримано відповіла Весняна й почала поволені лазити довкола своєї колиски. Ніби вчилася ходити. Врешті зупинилася й виставила хоботка.

— Ось я тебе медком підгодую, — озвалася Юня і простягнула свого хоботка з краплинкою меду на кінці.

Весняна вперше в житті спожила харч.

— Спасибі, — подякувала за добру ласку і знову почала лазити довкола свого чарунка. — Я залишила тут свою повивальну сорочечку. Треба прибрати в хатині.

І бджілка в перший же день народження приступила до роботи. Правда, сорочки витягти не вдалося. Тонісінка плівка міцно прилипла до стінок чарунка, ніби зрослася з ним. Віддерти не вистачило сили.

Тривалий час працювати молода бджілка ще не могла. Вона частенько перепочивала і знову бралася за діло. Зрештою Весняна так доладу вичистила комірку, ніби відполірувала усі шість стінок. Скінчивши роботу, вже самостійно підхарчувалася і заходилася жвано вимахувати крилечками. Так молоденькі бджоли розвивають м'язи. В майбутньому доведеться подовгу літати, то заздалегідь треба готоватись. Їй про це ніхто не сказав, але вона сама здогадалася, що й до чого.

Другого чи третього дня Весняна вилізла з вічка, поворушила вусиками. Принюхувалася до свіжого повітря. Бачачи, як старші бджоли сміливо зриваються з прилітної дошки, Весняна одважилася, змахнула прозорими крилечками і — полетіла, полетіла!.. Ах, як же гарно довкола! Який світ красний! Легенький вітерець, розмаїті запахи і сонце. Ясне сонечко в голубому небі!

Проте довго літати не довелося: крильця ослабли. Повернулася до вулика і очистила ще декілька комірок. Поряд з нею працювали й інші молоденькі бджілки, її ровесниці. Контролери перевірили якість роботи і негайно спровадили сюди Матку. Цього разу Цариця засіяла яєчками майже весь стільник.

На той час Юня вже не потрапила до царської свити. Серед численних няньок її також не було. Що ж трапилося? Де вона поділась?

Еге! Скінчилися дні юності і неждано-негадано нагрянула пора полудня віку. Юня раптом відчула, що доглядати малечу нездатна і в бджолиній хатці їй нічого робити. Забажалося простору. Повабило на барвисті луки, квітчасті переліски і розлогі поля. Треба вирушати за взятком!

Далі буде.

УКРАЇНСЬКИЙ ПАСІЧНИК

1'91

Щомісячний науково-виробничий, інформаційний масовий галузевий орган Української Спілки Пасічників.

Заснований у травні 1991 року.

Головний редактор
Л. Л. Соколовський.

Редакційна колегія:

Л. І. Боднарчук — директор Українського науково-дослідного технологічного інституту бджільництва, кандидат біологічних наук, науковий консультант журналу «Український пасічник».

В. М. Болкот — пасічник-аматор.

С. Ф. Вербовецький — пасічник-аматор.

В. А. Гайдар — працівник Мукачівського радгоспу-бджолорозплідника, кандидат сільськогосподарських наук.

М. П. Дейнека — член тимчасової ради Української Спілки Пасічників, пасічник-аматор.

П. В. Запотічний — заступник головного редактора.

Я. Г. Сидоровський — директор ВО «Львів-бджолопром».

М. Д. Осташевський — голова тимчасової ради Української Спілки Пасічників.

В. П. Поліщук — завідуюча кафедрою технології виробництва бджолопродукції Академії наук сільського господарства України.

М. А. Рудківський — член тимчасової ради Української Спілки Пасічників, пасічник-аматор (м. Івано-Франківськ).

Б. В. Рудка — член Тернопільського міського товариства бджолярів-аматорів.

П. М. Серін — начальник управління сільського господарства і продовольства Львівського облвиконкуму.

О. Г. Довганюк — голова ради Львівського обласного товариства бджолярів-аматорів.

«Украинский пчеловод» (на украинском языке). Ежемесячный журнал Украинского Союза Пчеловодов. Издается с мая 1991 года. № 1. Май, 1991 г., г. Львов.

Здано до набору 13.05.91. Підписано до друку 30.05.91. Формат 70×100¹/16. Друк офсетний. Папір друкарський № 2. Умовн. друк. арк. 2,6. Умовн. кр.-відб. 3,35. Обл. видавн. арк. 3,92. Тираж 25 000 прим. Замовлення 763-1. Ціна 2 крб. 80 к.

Адреса редакції:
ГСП 290601, Львів, 700-річчя Львова, 63, к. 211.

Львівська книжкова фабрика «Атлас». 290005, Львів, Зелена, 20.

ЗМІСТ

До читачів журналу «Український пасічник»	1
М. Осташевський, В. Горчин, С. Вербовецький, М. Дейнека. Роздуми про день насущний.	2
С. Вербовецький. Львів'яни вшановують пам'ять П. І. Прокоповича.	5
Я. Баціц, П. Возняк, М. Злепко, В. Болкот. Досліди і спостереження.	7
Б. Юрків. Як ми пасічникуємо.	12
П. Запотічний. Зелені свята.	13
С. Михайлишин. Спогади про заснування «Українського Бджільництва».	14
Д. Шеремета. Конференція пасічників у Бroдах.	16
М. Подоляк. Десять заповідей для читача «УП».	17
Статут Української Спілки Пасічників.	18
М. Субота. Привітання.	21
Б. Рудка. Згадаймо добрий український звичай.	22
С. Соловйова. Хвороби і шкідники.	22
М. Гончарук. Теорія і практика бджільництва.	24
Жартує пасічник Панько.	26
П. Запаренко. Заповіт предків. Повість.	28

Ціна 2 крб. 80 к.

